

A füsti fecskék jelölése közben szerzett további tapasztalataim.

Irta : SZEÖTS BÉLA.

Mult évben tett ígéretémhez híven, folytatom tapasztalataim leírását, illetve azon eredmények közlését, a melyeket az ez évi fecskeösszefogásból szereztem.

Az 1912. év :

A füsti fecskék ez évben, az előbbi évekhez képest későn érkeztek. Az első párt április 16-án láttam. A mennyiség annyi volt, mint más évben. Rövidesen elfoglalták fészkelő helyüket, de irodám előszobájában a két évig fészkelő és összetartó pár nem foglalta el fészket.

A jelölést akkor kezdtem, a mikor már a fészkaljak erre megértek. Június 13-án kezdtem meg az éjjeli összefogást, hogy az előző évben megjelölteket kézbe kapjam. Eleinte a régi módszerem szerint végeztem azt, de a tapasztaltak után ezélszerűbbnek láttam egy lepkehálószerű hálót készíteni, és az összefogást ezzel sebesebben és jobban is végeztem. A háló átmérője 40 centiméter, mélysége 80 centiméter. E hálóval aztán az egyes helyiségekben, világítás mellett minden egyes öreg fecskét elfogtam, a nélkül, hogy egy is megsérült volna. A lepkeháló alkalmazására főleg az vitt, hogy ha egy fecskét kézzel megfogni nem sikerült, ez repkedni kezdett és az összes fecskéket felzavarta, ilyeneket kézzel megfogni aztán igen nagy munka volt és bizonyos kinzással is járt. A lepkehálóval a repülőket egykettőre megfogtam. Itt megemlítem azt, hogy előfordult az is, hogy mihelyt világgal léptem egy istállóba, egy-két fecske azonnal repülni kezdett, ezek többnyire gyűrűsek voltak, tehát emlékeztek a megfogásra.

Az éjjeli összefogást, a mult évi tervem szerint, Tavarna környékén is megkezdtem, az elszedést tanulmányozandó. Itt egy fontosabb eredményre is jutottam, a mennyiben Varannó határában levő ú. n. Hegyimajorban június 17-én éjjel, kezembe került egy öreg fecske, a mely a 2083. számú fecskegyűrűt viselte, a melyet mint fiatalra, Tavarnán, az 1909. év július 5-én tettem rá. A Hegyimajor Tavarnától légvonalban 6 kilométernyire fekszik. Tehát ez már biztos

Weitere Erfahrungen während meiner Schwalbenmarkierungen.

Von BÉLA v. SZEÖTS.

Meinem vorjährigen Versprechen zufolge gebe ich heuer die Fortsetzung meiner Erfahrungen, namentlich die Resultate, welche sich während der heurigen Schwalbenmarkierungen ergaben.

Das Jahr 1912 :

Die Rauchschwalben erschienen heuer, im Vergleiche zu früheren Jahren, spät. Das erste Paar beobachtete ich am 16. April. Der Bestand war derselbe, wie in den vorigen Jahren. Bald werden die Brutstellen besetzt, doch blieb das Nest im Vorzimmer meiner Kanzlei, wo zwei Jahre hindurch ein in Dauerehe lebendes Paar brütete, leer.

Das Markieren begann ich, als die Gelege dazu schon geeignet waren. Am 13. Juni wurde das nächtliche Zusammenfangen begonnen, um der im vorigen Jahre markierten habhaft zu werden. Anfangs machte ich dies nach der alten Methode, doch lehrte mich die Erfahrung, dass es viel zweckmässiger ist, eine Art Insektennetz vor das Nest zu halten, womit das Einfangen viel rascher und besser vollbracht werden konnte. Der Durchmesser des Netzes betrug 40, die Tiefe 80 cm. Mit diesem Netze konnten dann in jedem Lokale bei Belenchtung sämtliche Schwalben eingefangen werden, ohne dass dabei irgend eine verletzt werde. Zur Anwendung des Netzes wurde ich hauptsächlich durch den Umstand gedrängt, dass eine Schwalbe, welche bei der Fangweise mit der Hand entwischte, zu fliegen begann, dadurch sämtliche Schwalben alarmierte, so dass es dann eine mühsame Arbeit war, solche mit der Hand einzufangen, was öfters auch geringere Quälereien mit sich brachte. Mittels des Netzes wurden die Fliegenden sehr bald eingefangen. Hier möchte ich noch erwähnen, dass ein-zwei Schwalben, sobald man mit einem Lichte in einer Lokalität erschien, sofort zu fliegen begannen; es waren dies meistens Ringschwalben, welche sich also des Einfangens erinnerten.

Das nächtliche Einfangen begann ich laut meinem vorjährigen Plane auch in der Umgebung von Tavarna, um die örtliche Dislokation kennen zu lernen. Diesbezüglich er-

távolság, a melyben a tavarnai fecskék elszélednek.

Nagyon valószínű, hogy távolabb is található Tavarnán jelölt fecskék, ezért az ez irányba való kutatást a jövő évi programomba vettem fel. Megemlítem még, hogy egy általam a múlt évben 811. számú gyűrűvel jelölt fiatal fecske Novák János telekházai állami tanító úr szíves közreműködése folytán is kézbe került, mint szinte egy bizonyosága az elszéledés-

1. ábra. A jelölt fecskék bejegyzése.

1. Abbildung. Einführung der bezeichneten Schwalben.

nek. Majoros községben, a Vladár-féle gazdasági épületekben végzett fecskeösszefogás nem járt eredménnyel a tavarnai jelöléseket illetőleg. Az említett három községben összesen 94 darab füstí fecskét jelöltem meg azért is, hogy a jövő évben az irányban kutassak, hogy ezek nem vegyülnek össze a tavarnaiakkal, mint azt a tavarnamezői majorban, ez idén újra talált fecskéknél tapasztaltam. Ugyanis július 14-én a tavarnamezői majorban megtaláltam az 1911. évben Tavarnán a 6. számú gyűrűvel, és az 1910. évben 3927. számú gyűrűvel jelölt fecskéket, viszont Tavarnán találtam az 1911. évben a tavarna-

hielt ich auch ein wichtiges Resultat, indem mir in der Nacht vom 17. Juni in dem Hegyi-Meierhof bei Varannó eine alte Schwalbe in die Hand gelangte, welche den Schwalbenring Nr. 2083 trug. Den Ring erhielt diese als Nestjunges am 5. Juli 1909 in Tavarna. Der Meierhof ist in Luftlinie 6 Kilometer von Tavarna entfernt. Auf diese Entfernung ist also die Ausbreitung der Schwalben von Tavarna schon festgestellt.

Es ist sehr wahrscheinlich, dass in Tavarna gezeichnete Schwalben auch in grösserer Entfernung aufgefunden werden könnten, und nahm ich die diesbezüglichen Untersuchungen in mein nächstjähriiges Programm auf. Es mag hier noch erwähnt werden, dass ich eine von mir im vorigen Jahre mit Ring Nr. 811 gezeichnete Jungschwalbe durch gütige Vermittlung des staatlichen Lehrers Herrn JOHANN NOVÁK aus Telekháza erhielt, was ebenfalls einen Beweis für die Ausbreitung ergibt. Das Einfangen der Schwalben in der Gemeinde Majoros, in den Vladár'schen Wirtschaftsgebäuden erbrachte keine Resultate über die Beringungen in Tavarna. In den erwähnten drei Gemeinden zeichnete ich insgesamt 94 Rauchschwalben, auch schon zu dem Zwecke, um im nächsten Jahre zu erfahren ob sich dieselben mit denjenigen von Tavarna vermischen, wie ich dies für den Meierhof Tavarnamező durch eine heuer neuerdings aufgefundenene Ringschwalbe feststellen konnte. Am 14. Juli nämlich fand ich im Meierhofe Tavarnamező die im Jahre 1911 mit Ring Nr. 6 und die im Jahre 1910 mit Ring Nr. 3927 in Tavarna gezeichneten Rauchschwalben, andererseits fand ich jedoch in Tavarna die in Tavarnamező mit Ring Nr. 311 im Jahre 1911 gezeichnete Rauchschwalbe. Auch hieraus ist ersichtlich, dass die Schwalben innerhalb eines noch unbekanntenen Rayons ihre Plätze wechseln.

Die Krone des Schwalbeneinfangens lieferte jedoch dasjenige Paar, welches ich zuerst im Jahre 1910 markierte, dann im Jahre 1911 einfing und heuer am 20. Juni wieder in Tavarna im Schafstalle des Wirtschaftshofes brütend auffand, etwa 60 Meter von ihrer alten Brutstätte. Dieselben ergaben daher einen glänzenden Beweis für eine Dauerehe. Dieses Paar wurde am 8. Juli 1910 zum ersten Male beringt, und erhielt dasselbe die

mezői majorban jelölt 311. számú fecskét. Tehát ebből látható, hogy a fecskék helyöket változtatják egy bizonyos, de eddig még nem egészen ismert periferiában.

A fecskék összefogásának koronája azonban az, hogy az 1910. évben először megjelölt, és az 1911. évben megfogott párt, ez év június 20-án újra együtt találtam, Tavarnán a gazdasági udvarban levő juhakolban, mult évi fészkelőhelyüktől mintegy 60 méternyire, ezek tehát fényes bizonyítékát szolgáltatták az összetartásának. E pár először az 1910. évben július 8-án 4309. és 4417. számú gyűrűvel lett jelölve. 1911. év június 12-én a 4238. és 4241. számúval, e gyűrűket ez év június 20-án levéve róluk a 647. és 648. számúkkal cseréltem ki.

Érdekes, hogy e pár himje már négy éve egymásután került kezembe, először 1909. év június 23-án mint fiatal, tehát Tavarnán látott napvilágot, és azóta hű maradt szülőföldjéhez. Ezt egy kis összeállítással illusztrálom:

1909. év június 23-án mint fiatal jelölve 2403	1910. év július 8-án mint öreg 4417	1911. év jún. 12-én mint öreg 4241	1912. év június 20-án mint öreg 647
A tavarnai tisztí lóistállóban	A tisztartó iroda előszobájában	A tisztartó iroda előszobájában	A tavarnai juh- akolban

Sajnos, hogy más pár az idén sem került kezembe, pedig hát az lenne döntő a párok általános összetartására. Megemlítem, hogy az idén jelöltem meg az 1276-ik füstifecskét, tehát immár tekintélyes számú jelölt fecském van Tavarnán és valószínűleg környékén is.

A tömeges jelölésnek már a múlt évben említett kedvező következménye az idén is bebizonyult, mert ennyi jelölt fecskét még egy évben sem találtam, szám szerint 20 darab általam különböző években megjelölt fecskéről szedtem le gyűrűket, a melyeket a központ gyűjteménye részére szolgáltattam be. Ez évben sikerült ismét 13 biztos párt megjelölni, így reményem lehet jövőre több összetartó párt együtt találni.

Ringe 4309. und 4417; am 12. Juni 1911 wurden dieselben mit den Ringen 4238 und 4241 vertauscht, heuer am 20. Juni erhielten dieselben die Ringnummern 647 und 648.

Interessant ist es, dass mir das Männchen dieses Paares vier Jahre nacheinander in die Hand kam, zum ersten Male am 23. Juni 1909 als Nestling. Dasselbe erblickte in Tavarna das Tageslicht und blieb seit dieser Zeit seiner Heimat getreu. Es kann dies durch nachfolgende kleine Zusammenstellung illustriert werden.

Gezeichnet als Nestling am 23. Juni 1909 mit Ring Nr. 2403	Gezeichnet als alter Vogel am 8. Juli 1910 mit Ring Nr. 4417	Gezeichnet als alter Vo- gel am 12. Juni 1911 mit Ring Nr. 4241	Gezeichnet als alter Vo- gel am 20. Juni 1912 mit Ring Nr. 647
Im Pferdestalle zu Tavarna	Im Vorzimmer der Kanzlei des Verwalters	Im Vorzimmer der Kanzlei des Verwalters	Im Scheifstalle zu Tavarna

Leider konnte ich auch heuer kein zweites zusammenhaltendes Paar bekommen, wo doch solche Fälle das allgemeine Zusammenhalten der Paare zu beweisen hätten. Erwähnen möchte ich noch, dass ich heuer schon die 1276. Ranchschwalbe markierte, daher schon eine ganz beträchtliche Anzahl gezeichneter Schwalben in Tavarna und wahrscheinlich auch in dessen Umgebung besitze.

Die schon im vorigen Jahre erwähnte günstige Folge des Massenmarkierens erwies sich auch heuer, da ich noch nie so viele gezeichnete Schwalben auffand, als dieses Jahr; von insgesamt 20 von mir in den verschiedenen Jahren gezeichneten Schwalben nahm ich heuer die Ringe ab und lieferte dieselben an die Centrale ein für die Sammlungen. Dieses Jahr gelang es mir wieder 13 sichere Paare zu zeichnen und hege ich deshalb Hoffnung, nächstes Jahr mehrere zusammenhaltende Paare aufzufinden.

Auch dieses Jahr bekam ich eine verunglückte *Chelidonaria urbica*, welche ich am 23. Juni 1911 als Nestling markierte; es ist dies schon der zweite Beleg für die Rückkehr der Mehlschwalben.

Ez évben ismét kezembe került egy elpusztult *Chelidonaria urbica*, a melyet az 1911. év június 23-án mint fiatalút a 98. számú gyűrűvel jelöltem meg, tehát ez már a második adatom a mohárfeeskék visszatérésére.

Megemlítem, hogy ez évben sikerült 101 darab fiatal *Sturnus vulgaris* megjelölni. Ez is eredménynyel jelöltetett, ezt mutatja az 1909. évben Orvinióban és az 1911. évben Bizerte afrikai kikötővárosban talált egy-egy példány. Ez év tavaszán itt Tavarnán volt egy gyűrűs seregély és egy gyűrűs szürke légykapó, de sajnos az előbbit elhibáztam, az utóbbi pedig a fiókák kirepülése után úgy eltűnt, hogy többé nem sikerült meglátni, így nem maradt más hátra, mint bízni a jövő évben, talán ez meghozza a remélt eredményt.

Végre felemlítem azt is, hogy a czinkék kóborlására némi tájékozást szerezni óhajtván az itt körülbelül 100 magyar holdnyi park és belhelyen kített fészekodvakban sikerült 92 darab különféle ezinkefiókát megjelölni, a melyeket télen az etetőkön szándékszm figyelni és lehetőleg be is fogni. Kíváncsián várom az erre vonatkozó eredményt, a melyet szintén közölni fogok. A czinkék faj szerint a következők:

1. <i>Parus major</i>	57 fióka
2. <i>Parus palustris</i> . . .	18 „
3. <i>Parus coeruleus</i> . . .	17 „
<hr/>	
Összesen =	92 darab.

A füstifecskék téli szállásáról és vonulása alkalmával használt útírányáról sajnos még mindig nincsenek adataink. Vajjon mi lehet ennek az oka és mikor hozza meg a jövőendő a már oly rég várt fölvilágosítást?!

Erwähnen will ich auch, dass ich heuer Starenjunge markierte. Diese Art gab auch schon einige Resultate, was das im Jahre 1909 in Orvinio und das im Jahre 1911 in der afrikanischen Hafenstadt Bizerte aufgefunde Exemplar beweisen kann. Dieses Jahr hielt sich in Tavarna ein Ringstar und ein beringter grauer Fligenschnäpper auf, leider fehlte ich jedoch den ersten, während der andere nach dem Ausfliegen der Jungen spurlos verschwand. Es bleibt mir also nichts weiter übrig, als der Zukunft zu vertrauen, vielleicht dass diese die erhofften Resultate mit sich bringt.

Schlieslich möchte ich erwähnen, dass es mir gelang in den Nisthöhlen, welche in dem annähernd 50 Hektar grossen Parke ausgehängt sind, 92 verschiedene Meisenjungen zu zeichnen, um einige Erfahrungen über den Strich derselben machen zu können. Dieselben möchte ich heuer an den Futterapparaten beobachten und womöglich auch einfangen. Ich bin sehr neugierig auf die hierhergehörigen Resultate, welche ich ebenfalls veröffentlichen werde. Folgende Meisenarten wurden gezeichnet:

1. <i>Parus major</i>	57 Junge
2. <i>Parus palustris</i> . . .	18 „
3. <i>Parus coeruleus</i> . . .	17 „
<hr/>	
Zusammen .	92 Stück

Über das Winterquartier und die Reise-route haben wir leider noch immer auch nicht eine einzige Angabe. Was kann wohl die Ursache davon sein und wann wird uns die Zukunft die schon so lange ersehnten Aufschlüsse ergeben?!

Gyakorlati madárvédelmünk 1911—12-ben.

Irta: CSÖRGEY TITUS.

Abból a kettős feladatból, mely e téren intézetünkre hármlik, a madárvás és telepítés kísérleti tanulmányozásából és a bevált módszerek ismeretének országszerte való terjesztéséből ezidén az utóbbira jutott a nagyobbik rész.

Már az állami erdőbirtokok 1000 tiszti és altiszti kertjében 1906-ban megkezdett madártelepítési kísérletek is részben oly célzattal történtek, hogy a gazdasági tudományok eme, akkortájt még jórészt ismeretlen ága iránt érdeklődést keltsenek, melyet az egyidejűleg sok ezer példányban terjesztett kiadványok írásban és képben is támogattak. Ezidén végre az ismeretterjesztésnek és a követésre való buzdításnak leghathatósabb eszköze, az *élőszó* ereje is munkába lépett.

E szerencsés körülményt földművelésügyi ministerünk, GRÓF SERÉNYI BÉLA ama rendeletének köszönjük, a melylyel az évenként az ország 6 pontján 30—30 pap és tanító számára tartott *gyümölcsészeti tanfolyam* tárgyai közé a gyakorlati madárvédelmet is felvette, az előadások megtartásával intézetünk szakembereit bízva meg.

Ezzel tehát módot adott arra, hogy éppen azokkal léphessünk közvetlen érintkezésbe, a kik ifjúságunk lelkületének hivatásos irányítói s a kikre épp ez okból a madárvédelemnek nagyrészt az ifjúság helyes nevelésén alapuló jövője érdekében oly végtelenül fontos feladat vár.

Az előadásokból egyet dr. GRESCHIK JENŐ assistens, ötöt pedig én tartottam meg „Gyakorlati madárvédelem a gyümölcsstermelés szolgálatában“ czímen. A 2¹/₂ órai időre tervezett előadást eleve 3 részre osztottam ú. m. 1 órai szabad előadás a madárvédelmi eszközökről és intézkedésekről az „Útmutató“¹ értelmében és sorrendjében. Erre 1/3 órai zártheiyi megbeszélés következett a hallgatók

¹ CSÖRGEY TITUS: Útmutató a mesterséges fészek-
odvak alkalmazásához. A m. kir. ornith. központ
kiadványa.

Der praktische Vogelschutz in Ungarn im Jahre 1911/12.

VON TITUS CSÖRGEY.

Von der zweifachen Aufgabe, welche auf dem Gebiete des Vogelschutzes der K. U. O. Centrale anvertraut wurde, nämlich von der versuchsweise geführten Forschung und Ansiedelung einerseits und der Bekanntmachung der erprobten Methoden andererseits fiel heuer auf die letztere der grössere Teil der Arbeit.

Schon die auf den staatlichen Forsten, in den 1000 Gärten des Forstpersonals im Jahre 1906 begonnenen praktischen Vogelschutzversuche wurden teilweise durch die Absicht geführt, um hiedurch das Interesse für diesen, damals noch ziemlich unbekanntem Zweig der ökonomischen Wissenschaften zu erwecken, was gleichzeitig auch die in vielen Tausenden von Exemplaren verbreiteten Publikationen in Wort und Bild unterstützten. In diesem Jahre ist endlich auch das wirksamste Mittel zur Verbreitung der Kenntnisse und der Anfeuerung, das *lebende Wort* in Aktion getreten.

Dieser glückliche Umstand ist jener Verordnung des Ministers für Ackerbau, Grafen BÉLA VON SERÉNYI zu verdanken, welche in den Lehrplan der an 6 Stellen des Landes alljährlich für je 30 Geistliche und Lehrer gehaltenen *Obstbaukurse* auch den praktischen Vogelschutz mit aufnahm; mit den Vorträgen wurde das Fachpersonale der Centrale betraut.

Es wurde dadurch ermöglicht, dass wir gerade mit jenen Faktoren in unmittelbare Verbindung gelangten, welche die berufenen Führer des Gemütes unserer Jugend sind und auf welche deshalb im Interesse der Zukunft des Vogelschutzes, welche grösstenteils auf der richtigen Erziehung der Jugend gegründet ist, eine ungemein wichtige Aufgabe wartet.

Von den Vorträgen wurde einer von Dr. EUGEN GRESCHIK und fünf von mir unter dem Titel „Praktischer Vogelschutz im Dienste des Obstbaues“ gehalten. Den auf 2¹/₂ Stunden geplanten Vortrag teilte ich in 3 Teile, u. z. in einen einstündigen freien Vortrag über die Mittel und Massnahmen des Vogelschutzes im Sinne und in der Reihenfolge der „Anleitung“.¹ Darauf folgte eine 1/2stündige Dis-

¹ TITUS CSÖRGEY: Anleitung z. praktischen Vogel-
schutz. Herausgegeben v. d. K. U. O. C.

részéről felmerült kérdések nyilvános tárgyalásával; végül $\frac{1}{2}$ —1 órai gyakorlati megbeszélés a szabadban, fás és bokros helyen, a szükségesnek látszó vagy már foganatosított madárvédelmi berendezések — fészekoduk, etetők, itatók, bokornevelés stb. — ismeretetésével.

A zárhelyi, kérdés és felelet alakú megbeszélést azért tartottam, hogy a felvetett kérdésekből a hallgatók érdeklődésének és hozzáértésének fokáról tájékozást s a jövőre nézve tanulságot szerezzek.

Bemutatásra szánt anyagul egyelőre 1 oduátmetszet, 20 odulakó madár bőrkészítménye, 2 oduból kikerült fészektypus, valamint 7 nagyított fényképfelvétel állott rendelkezésemre. Szétoztásra HERMAN OTTÓ: „A madarak hasznáról és káráról“ cz. művének 30 példánya, a madárvédelmi „Útmutató“ és az Aquilában eddig megjelent madárvédelmi tanulmányaim 180—180 példánya került.

Az érdeklődés általában magas fokú, helyenként lelkesedésig menő volt, a mi ez előadások szükséges és ezélszerű voltának kétségtelen bizonyítéka. Kiváló érdeklődést keltettek az intézet által próbaképpen kiadott, színes madárképes, szöveggel ellátott levelezőlapok, melyek nagybani beszerzésének forrását sokan tudakolták. Szerencsés körülmények találkozása folytán erre a kérdésre is válaszolhattam.

E színes képek hatása alatt u. i. székesfővárosi *állatkertünk* vezetősége is 100 újabb faj ábráját festtette meg ezidén munkatársunkkal, VEZÉNYI ELEMÉRREL. A Magyar Földrajzi Intézet kiadásában készülő 100 képből, valamint az intézetünktől kölcsön vett 32 színes klisé lenyomatából eddig 80 faj ábrája jelent meg levelezőlapon, melyet ugyancsak intézetünk látott el tömör magyarázó szöveggel. Ezek az ábrák 8-asával fali táblákká csoportosítva iskolai czélokra is alkalmasak lesznek.

Egyidejűleg az említett tanfolyamok zárhelyi bemutatási anyagának, a madárvédelmi telepekről készült — és minden szónál beszédesebb — fényképfelvételek gyarapítása is

kussion in Form der gemeinsamen Besprechung der durch die Zuhörer gestellten Fragen; zuletzt eine $\frac{1}{2}$ —1stündige Besprechung im Freien, auf einem mit Bäumen und Gebüsch bestandenen Orte, wo die für nötig erscheinenden oder bereits vorhandenen Einrichtungen — Nisthöhlen, Futterapparate, Vogeltränken, Behandlung des Buschwerkes etc. — bekannt gemacht wurden.

Die erwähnte Diskussion hatte ich in der Absicht gehalten, um aus den aufgegebenen Fragen über das Mass des Interesses und der Sachkenntnisse der Zuhörer schliessen und die hiebei gesammelten Erfahrungen künftig verwerten zu können.

Als Anschauungsmaterial standen mir einstweilen 1 Nisthöhlendurchschnitt, 2 Bälge, 2 Nesttypen der Höhlenbrüter und 7 vergrößerte photographische Aufnahmen zur Verfügung. Zur Verteilung gelangten 30 Exemplare des Werkes OTTO HERMANS „Über Nutzen u. Schaden der Vögel“, 180 illustrierte Anleitungen zum praktischen Vogelschutz und abermals 180 Separatabdrücke meiner in der Aquila erschienenen Studien über den Vogelschutz.

Das Interesse war im ganzen hochgradig, ja an einigen Orten begeistert, was der unzweifelhafte Beweis für die Notwendigkeit und Zweckmässigkeit dieser Vorträge war. Besonderes Interesse erweckten die durch die Centrale versuchsweise herausgegebenen farbigen Vogelbilder in Postkartenform, deren Engros-Bezugsquelle vielfach angefragt wurde. Zufolge des Zusammentreffens glücklicher Umstände konnte ich auch diese Fragen beantworten.

Unter dem Einflusse dieser farbigen Bilder hat nämlich auch die Direktion des Budapester *Tiergartens* die Abbildungen von 100 Vogelarten durch unseren Mitarbeiter ELEMÉR VEZÉNYI malen lassen. Von diesen, wie auch von den Abdrücken der von unserer Centrale zur Benützung überlassenen 32 Dreifarbenklischees sind bisher in der Ausgabe des „Magyar Földrajzi Intézet“ 80 Vogelbilder in Postkartenform erschienen, welche alle durch die Ornith. Centrale mit kurzem erörternden Texte versehen wurden. Diese Abbildungen sind, zu je 8 auf Wandtafeln vereint, auch zu Schulzwecken verwendbar. Gleichzeitig wurde auch die Bereicherung des An-

megkezdődött. Első sorban a kiskúnhalasi városi gyümölcsösök nagy eredménnyel működő madárvédelmi telepének bemutatása lévén kívánatos, május havában oda küldtettem ki dr. GRESCHIK JENŐ assistens társaságában, a kinek sikerült a telepről 14 művészi felvételt készítenie.

A teljesen kopár futóhomok talajon álló meszeltörzsű gyümölcsfákon vállmagasságban elhelyezett és nem csak ezinegékkel és denevérekkel, hanem már seregélyekkel is benépesített fészekodvakon, s a nyárfa szál-erdő csodás bujaságú aljnövényzete szolgáltatva népes fülemületelepen kívül sikerült a közeli Fehértó tipikus madarának, a számos párbantanyázó **kékbegynek** (*Cyanecula suecica* L.) nagyon jellemző lakóhelyét is megörökítenie.

Fényképgyűjteményünk különben adomány útján is gyarapodott. Így a többi közt FERNBACH KÁROLYNÉ Babapusztáról a kékvércse (*Cerchneis vespertinus* L.) fészkelőhelyéről és szelídített fiókáiról valamint a fülemületelepítés érdekében alkalmazott csalifogó hálóról, dr. MAUKS KÁROLY pedig Algyógyról a füleskuvik (*Pisorhina scops* Scop.) által évek óta lakott D-oduról küldött sikerült, úgy nagyításra, mint diapozitívkészítésre alkalmas felvételeket.

Az ismeretterjesztés keretében emlitem meg, hogy a madárvédelmi eszközöknek az intézet költségén való díjtalan szétosztása ezidén is folytatódott, még pedig 990 fészekodu és 46 etetőkészülék erejéig. Most is leginkább papok, tanítók és kisgazdák fordultak hozzánk ily kéréssel, melyet intézetünk tőle telhetőleg teljesített, jól tudva, hogy minden ilyen adománnyal a madárvédelem apostolainak számát gyarapítja. A madárvédelem eszméinek és gyakorlatának terjesztése terén sokszorosán tapasztalt üdvös munkálkodásukra való tekintettel, nagyobb adományokban

schaunungsmaterials der erwähnten Lehrkurse begounen, und zwar durch Vermehrung der über alle Worte beredsameren photographischen Aufnahmen der Vogelschutzanlagen. Nachdem vor allem die Vorführung der in den städtischen Obstkulturen in Kiskúnhalas erfolgreich wirkenden Vogelschutzanlage erwünscht war, wurde ich im Mai samt Assistenten Dr. EUGEN GRESCHIK dorthin entsendet, wobei letzterer 14 kunstvolle Aufnahmen von der Anlage herstellte.

Ausser den Bildern der Obstgärten, wo auf kahlem Flugsandboden stehende und mit Kalkmischung betünchte Baumstämme in Schulterhöhe angebrachte Nisthöhlen tragen, welche ausser Meisen und Fledermäusen auch schon Stare beherbergen, ferner der reichbevölkerten Nachtigallenkolonie im wunderbar üppigen Unterwuchse des Pappelhochwaldes, wurde am Rande des nahen „Fehértó“-Sees auch der sehr charakteristische Wohnort des daselbst in vielen Paaren nistenden Blaukehlchens (*Cyanecula suecica* L.) auf die Platte gebannt.

Unsere Photographiensammlung wurde übrigens auch durch Geschenke bereichert. So hatte unter anderen FRAU KARL VON FERNBACH aus Babapuszta von der Niststätte und den gezähmten Jungen des Rotfnssfalken (*Cerchneis vespertinus* L.) als auch von dem im Interesse der Nachtigallenbesiedelung zum Schutze des trockenen Laubes angebrachten Drahtzaune, Dr. KARL MAUKS aber aus Algyógy von einer durch die Zwergohreule (*Pisorhina scops* Scop.) seit Jahren bezogenen Nisthöhle wohlgehungene, sowohl zur Vergrößerung als zu Diapositiven geeignete Aufnahmen eingesendet.

Im Rahmen der Verbreitung der Kenntnisse erwähne ich, dass die Verteilung der Vogelschutzapparate auf Kosten der Centrale auch in diesem Jahre fortgesetzt wurde und zwar wurden 990 Nisthöhlen und 46 Futterapparate verteilt. Auch diesmal kamen meistens Geistliche, Lehrer und Kleingutsbesitzer mit solchen Bitten, welche die Centrale stets möglichst erfüllte, wohl wissend, dass durch jede derartige Gabe die Zahl der Apostel des Vogelschutzes bereichert wird. Mit Hinsicht auf die vielfach erfahrene wohltätige Wirkung in der Verbreitung der Ideen und der Praxis des Vogelschutzes wurden auch

részesültek a vidéki Állat- és Madárvédő Egyesületek is.

A kísérletezés terén történtek közt első helyen a már hazánk szőlőtermésében is sok milliónyi kárt okozott szőlőmoly (*Conchylis ambiguella* Hb.) és szőlőiloncza (*Tortrix pilleriana* Schuff.) ellen irányuló madárvédelmi akció bevezetése áll. E pillék elszaporodását Délfranciaországban az apró madarak oktalan pusztításának tulajdonítják. Kétségtelen, hogy nálunk is a rovarevő madarak hiányában van ennek egyik oka, úgy érve, hogy madaraink szaporodása messze elmaradt szőlőterületeinknek az utóbbi évtizedekben történt rohamos megnagyobbodása mögött; annál is inkább, mert az erdők és bokros helyek egyidejűleg végzett irtása folytán eddigi fészkelőterületeiből is sokat elvesztettek.

Ez különösen a czinegére nézve van így, a melyeknek természetes fészkelő helye, az odvas fa, a modern erdőkezelés folytán egyre ritkul és hozzá még a nád- és szalmatetők fogytával szintén erre a kevés faodura szoruló mezei verebekkel is osztozkodniok kell. Már pedig a madárvilágban éppen a czinege a szőlőmoly és szőlőiloncza egyedüli komoly ellensége, a mely ősztől tavaszig a szőlők gyümölcsfáinak kérgét s a csupasz tőkék és karók réseit szorgosan kutatva, e pillék telelő álcáit és bábjaikat pusztítja. Ez irányban a legértékesebb észleleteket KARÁCSON GÉZA veszprémi törv. bírónak köszönjük, a ki azt, hogy szőlőjében már három év óta nincsen sem szőlőmoly, sem iloncza, mely pedig a közeli környéken állandóan pusztít, nagyon helyesen a czinegének 3 éve megkezdett betelepítésének tulajdonítja. Véleményem szerint ezt az eredményt nem annyira a fészkelő odvakba települt néhány czinegepár nyári munkálkodásának, mint javarészt a rendszeres téli etetéssel a szőlőbe csalogatott környékbeli czinegerajok téli tisztogatásának kell tulajdonítanunk.¹ S ebben benne van már a szőlőmoly és iloncza ellen készülő madárvédelmi akció programja is.

den Tierchutzvereinen grössere Gaben gewidmet.

Unter dem, was auf dem Gebiete des Experimentierens erzielt wurde, erwähne ich zuerst die Einleitung der Vogelschutz-Aktion gegen den Traubenwickler (*Conchylis ambiguella* Hb.) und den Springwurmwickler (*Tortrix pilleriana* Schuff.), welche dem Wein-ertrage Ungarns bereits viele Millionen Schaden zufügten. Die Vermehrung dieser Wicler wird in Südfrankreich der sinnlosen Vernichtung der kleinen Vögel zugeschrieben. Unter den Ursachen besteht auch bei uns zweifellos der Mangel an insektenfressenden Vögeln und zwar dadurch, dass die Vermehrung unserer Vögel weit hinter der in den letzteren Jahrzehnten erfolgten rapiden Zunahme der Weingebiete zurückblieb: und dies umso mehr, als infolge der gleichzeitigen Ausrodung der Wälder und Gebüschse viele Vögel ihre früheren Niststätten verloren.

Ganz besonders ist das bei den Meisen der Fall, deren natürliche Nistorte, die hohlen Bäume, infolge der modernen Forstwirtschaft stets seltener werden und dazu auch noch mit den, wegen der Abnahme der Rohr- und Strohdächer ebenfalls auf diese wenigen Baumhöhlen angewiesenen Feldsperlingen geteilt werden müssen. Nun aber sind in der Vogelwelt einzig die Meisen die ernsteren Feinde der beiden Wicler, indem sie vom Herbst bis Frühjahr die Rinde der in den Weingärten stehenden Obstbäume und die Risse der Weinstöcke und Pflöcke sorgfältig durchsuchen und die überwinternden Larven und Puppen vernichten. Diesbezüglich haben wir die wertvollsten Beobachtungen dem Gerichtsrat GÉZA VON KARÁCSON — Veszprém — zu verdanken, welcher den Umstand, dass es in seinem Weingarten schon seit 3 Jahren weder Trauben- noch Springwurmwickler gibt, ganz richtig der vor 3 Jahren erfolgten Besiedelung der Meisen zuspricht. Meiner Meinung nach ist dieser Erfolg nicht so sehr der sommerlichen Ernährung der in den Nisthöhlen ansässigen einigen Meisenfamilien, als grösstenteils der Wirkung jener Meisenscharen zuzuschreiben, welche durch die regelrechte Winterfütterung in den Weingarten gelockt wurden.¹ Und hierin liegt auch schon das

¹ L. Aquila 1911, pag. 386—387.

¹ Siehe auch Aquila 1911 p. 386—387.

Minél több ezinegét kell vagy a szőlőkben, vagy ha ott nem sikerülne, a közeli környék erdőségeiben elszaporitanunk s azokat a szőlőkben felállított etetőkkal a tél folyamán is helyben tartanunk, illetőleg odaesalogatnunk. Szőlőtulajdonosaink helyes észjárására vall az a tünet, hogy egyre többen vannak, a kik a szőlő eme kártevői ellen azok természetes ellenségével, a rovarevő madárral iparkodnak szövetkezni. A földmiv. ministeriumhoz ezidén az ország 5 helyéről fordultak oly kérelemmel, hogy részükre a czinegetelepítéshez szükséges fészekodvak adományoztassanak. Legfontosabb ezek között a Zemplénnvármegyei Gazdasági Egyesület felirata, a melyben a világhírű *Tokaji hegyvidék* védelmére kéri a nagy arányokban tervezett madárvédelmi intézkedések támogatását.

Más irányú kísérletezésre ezidén kevés tér nyílt.

Így a szétosztás céljából újra ki nyomtatott madárvédelmi „*Útmutató*“-ban is csak a fészekodvak házilag való előállításáról szóló fejezeten változtattam. Az ily oduminták alkalmazásának elvben ugyan ellene vagyok — ha még annyira örvendetes buzgalom jele is — mert attól tartok, hogy a szakszerű felülbírálat hiánya könnyen okozhat nagyobb körben is károsan ható csalódást. Mégis, minthogy a sokfelől hangoztatott kívánságnak ki nem térhettem, helyesebbnek tartom a jó tanácsot, mint a rideg elzárkózást.

Eddig a hengeres furatú, egyszerűbb esztergapadon is egy darabból előállítható *A* minta készítését ismertettem. Mint hogy azonban az ehhez való tárcsa- vagy kanálfúró beszerzése is nehézségbe ütközött, jobbnak láttam a PLATHY ÁRPÁD kékkői telepéről nyert ötletet felhasználva, az odunak 2 hosszanti részből való előállítását javasolni.

Programm der gegen die beiden Wickler gerichteten Vogelschutzaktion.

Wir müssen nämlich die Meisen entweder in den Weingärten, oder falls dies dort nicht möglich, in den benachbarten Wäldern tunlichst vermehren und sie mittels der in den Weingärten aufgestellten Futterapparate auch über den Winter zurückhalten bezw. hinlocken. Die gesunde Denkweise unserer Weingartenbesitzer wird durch den Umstand bewiesen, dass es stets mehrere gibt, welche sich gegen diese Schädlinge der Weinrebe mit den natürlichen Feinden derselben, den insektenfressenden Vögeln zu verbünden trachten. Sie wendeten sich von 5 Orten des Landes an das Ministerium für Ackerbau mit der Bitte, dass ihnen die zur Ansiedelung der Meisen nötigen Nisthöhlen doniert werden. Das wichtigste darunter ist das Gesuch des Zempléner Landwirtschaftlichen Vereins, in welchem um die Unterstützung der zum Schutze des weltberühmten *Tokaj-Gebietes* vorgeschlagenen Vogelschutzmassnahmen gebeten wird.

Für anderseitige Versuche hatte dieses Jahr wenig Raum geboten.

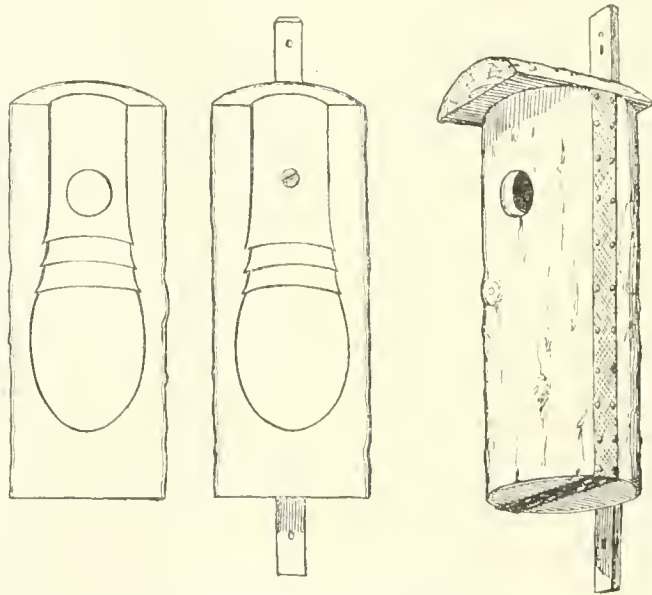
Infolgedessen konnte ich auch in der behufs Verteilung abermals nachgedruckten „*Anleitung zum praktischen Vogelschutz*“¹ bloss in dem Kapitel über die häusliche Herstellung der Nisthöhlen manches verändern. Der Anwendung derartiger Erzeugnisse — sei dies noch so sehr ein Zeichen erfreulichen Eifers — bin ich zwar prinzipiell entgegen, indem ich befürchte, dass der Mangel einer fachmässigen Überprüfung gar leicht eine in grösserem Kreise schädlich wirkende Enttäuschung verursachen kann. Da ich aber den vielseitigen Wünschen nicht ausweichen konnte, halte ich den guten Rat für gedeihlicher als eine schroffe Ablehnung.

Bisher hatte ich die auch auf einfacher Drechslerbank mögliche Verfertigung des Modells *A* aus einem Stücke, mit zylindrischer Bohrung vorgeführt. Indem aber auch die Erwerbung der hiezu nötigen Scheiben- oder Löffelbohrer ihre Schwierigkeiten hatte, hielt ich es für besser, auf Grund der aus der Vogelschutzanlage des ÁRPÁD VON PLATHY — in Kékkő — herstammenden Idee, die Herstellung der Höhlen aus zwei Längsschnitten anzuraten.

¹ Nur in ungarischer Sprache.

Az odutönköt a mellékelt ábra szerint hosszában átfűrészelve, a 2 egyenlő részt a BERLEPSCH-féle minta szerint kivéssük és 6–8 cm szélességben körülfuto *horganybádogy* szalaggal szegecseljük össze. Ha az őszszel vágott fából való odutönköt megelőzőleg gondosan szárítottuk, az így készült odu eléggé tartós, mert a horganybádogyot rozsda nem bántja. A madár sem idegenkedik tőle, a mint azt Kiskunhalason, a harkályoktól kilyukatott és ily bádogygal befoltozott fészekodvakon észleltük. E módszernek legnagyobb

Wie aus der beigefügten Abbildung ersichtlich, wird der Höhlentrunk zuerst in der Länge durchgesägt, worauf man die zwei gleichen Teile dem von BERLEPSCH'schen Muster entsprechend ausmeißelt und mittels eines 6–8 cm breiten *Zinkblech-Gürtels* zu einer Höhle zusammenfügt. Wird der Holzpflock aus einem im Herbst gefällten Baume gewählt und sorgfältig getrocknet, so wird die derart hergestellte Höhle auch recht dauerhaft sein, da das Zinkblech vom Roste nicht leidet. Letzteres wirkt auch auf den Vogel keines-

1. ábra. Házilag készült fészekodu, *B* minta.
1. Abbildung. Häuslich erzeugte Nisthöhlen. Modell *B*.

előnye az, hogy vele a nálunk legjobban bevált *B* minta is egyszerű vágókéssel és görbevéssővel könnyen előállítható.

Minthogy azonban az időt, munkát és anyagot tekintve az így készült odu is aligha olcsóbb a gyárinál, az odvak túlnyomó része kétségtelenül ezután is gyári minta lesz.

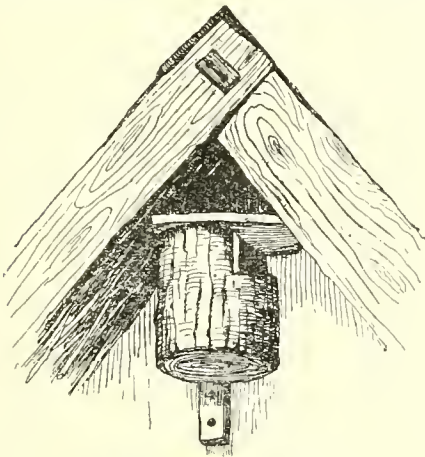
Időközben különben a BERLEPSCH-rendszerű gyári készítmények egyikének, a félig nyitott *C* (= BERLEPSCH „F^a”) mintának módosítására is történt kísérlet. A míg u. i. a kerekszájú odumintákba nemesak a kisigényű ezinegék, hanem a legválogatosabb és óvatosabb madarak is vonakodás nélkül belételepülnek, ennek a *Motacilla alba* L., *Muscicapa grisola* L. és *Ruticilla tithys* L. — tehát éppen nem válogatos fajok — részére készült *C* odunak föl-

falls abschreckend, wie wir das in Kiskunhalas, auf den von Spechten behackten und mit solchem Blech ausgebesserten Nisthöhlen beobachteten. Der grösste Vorzug dieser Methode liegt darin, dass man hiemit auch das bei uns bestens bewährte Muster *B* mittels einfacher Hohlmesser und Meißel leicht herstellen kann.

Indem aber auch solche Erzeugnisse wegen der darauf geopferten Zeit, Mühe und Materialien kaum billiger sind als die Fabrikprodukte, werden letztere gewiss stets den weitaus grössten Teil der in Gebrauch kommenden Nisthöhlen ausmachen. Inzwischen wurde übrigens auch die Modifikation eines der von BERLEPSCH'schen Modelle, der Halbhöhle *C* (= von BERLEPSCH „F^a”) versucht. Während nämlich die übrigen Höhlenmodelle

tűnően ritkán akad lakója. Ennek okát nem egyedül abban látom, hogy e madarak kevésbé vannak természetes fészkelőhely báján, mint a zárt odvak lakói, hanem inkább annak tulajdonítom, hogy a mostani, szemben álló nyílásával a belerakott fészket nagyon is szabadon mutogatja a szarkának, gébicsnek s más fészkekrablónak. Ez lehet az oka, hogy többnyire csak a nagyon gondatlanul fészkelő szürke légykapó mer belételepülni. A bajon úgy véltem segíteni, hogy az *odu nyílását* kissé megszükitettem és a mellékelt ábra szerint *oldalra fordítottam*.

A fészkek így, különösen az eresz csúcsába helyezett odunál (2. ábra), sokkal inkább rejtve

2. ábra. Módosított *C* odu.
2. Abbildung. Modifizierte *C* Nisthöhle.

van a szem elől. De még a fára erősített odunál is sokkal könnyebb a nyílást, egy-egy oldalág tövének fordítva a biztonság érzetét emelő mértékig elfödniünk. A próbák egyelőre BORBÉLY LAJOS budai parkjában és az intézet gödöllői kísérleti telepén folynak. Bármilyen legyen is az eredményük, a *C* odut azért el nem ejthetjük, mert ha fészkelőhelyül kevésbé válik is be, viharos időben igen sokféle madárnak nyújt nappali menedéket és éjjeli szállást.

Fészkelés időszakában végzett tanulmányutak keretében ezidén a kinestári erdőbirtokok turnásokba osztott revideálása is megkezdődött SELYMESSY FERENCZ III. kir. főerdőmérnök kiküldetésével, a ki a beszterczebányai erdőigazgatóság 15 erdőgazdálkodását járta be. A minden tekintetben mintaszerű tanulmány az eddigi madárvédelmi berendezések bírálatán és a szükséghez mért fejlesztésének megtervezésén kívül a megyeszékhely társadalma

nicht nur von den anspruchsloseren Meisenarten, sondern auch von sehr wäherischen und scheuen Vögeln anstandslos bezogen wurden, ist diese für *Motacilla alba* L., *Muscicapa grisola* L. und *Ruticilla tithys* L. also überhaupt nicht wäherische Arten bestimmte *C*-Höhle auffallend selten bewohnt. Die Ursache sehe ich nicht bloss darin, dass gerade diese Vogelarten am wenigsten an Mangel natürlicher Nistplätze leiden, sondern schreibe ich eher dem Umstande zu, dass die jetzige Form mit ihrer entgegengestellten Öffnung das hineingebaute Nest allzusehr den Augen der Elstern, Dornrehern und anderen Nestplünderern preisgibt. Hievon kann es kommen, dass sich meist nur die bekannterweise sehr achtlos nistenden Fliegenschwärmer hineintrauen. Diesem Übel trachtete ich nun dadurch vorzubeugen, dass ich die *Öffnung der Höhle* ein wenig verengen und der beistehenden Abbildung entsprechend *seitlich anbringen liess*.

Das eingebaute Nest ist hiedurch, besonders bei der im Dachgiebel angebrachten Höhle, viel mehr dem Gesichte entzogen. (2. Abbild.) Jasogar bei den auf Bäumen befestigten Höhlen ist es viel leichter, die Öffnung einem Seitenaste zugewendet so weit zu verbergen, als das zur Erhöhung des Sicherheitsgefühls notwendig ist. Die Versuche werden einstweilen im Parke des Herrn LUDWIG VON BORBÉLY in Buda und auf der Vogelschutzanlage in Gödöllő durchgeführt. Wie sie auch ausfallen mögen, vom Gebrauche der *C*-Höhle darf keinesfalls Abstand genommen werden, da dieselbe wenn auch als Nistplatz weniger geeignet, bei stürmischem Wetter sehr vielen Vögeln als Zufluchtsort und Schlafstelle dient.

In den Rahmen der in der Brutperiode gemachten Studienreisen wurde heuer auch die in Turnusse geteilte Revision der ärarischen Waldbesitzungen durch die Entsendung des kön. ung. Oberforstingenieurs FRANZ VON SELYMESSY begonnen, welcher die zur Forstdirektion Beszterczebánya gehörigen 15 Forstverwaltungen bereiste. Diese durchaus musterhafte Studie hat sich ausser der Überprüfung der bisherigen Vogelschutzeinrichtungen und den Plänen für zukünftig erwünschte Massnahmen auch auf die Organisation einer in der Gesellschaft des Komitatshauptortes angeregten Vogelschutzaktion ausgebreitet. Auf

körében indított madárvédelmi mozgalom szervezésére is kiterjedt. Jelentése alapján a zólyommegyei kistérségi erdők készlete 670 odával és 2 etetővel gyarapított, a nagyobb helységekből készülő akció céljaira pedig 320 odut és 5 etetőt adományozott intézetünk.

Kikunhalasi és Babapusztai szemlentelem végzetével június havában AMBRÓZY LAJOS báró temes-határmajori birtokán jártam, hol az odulakó madarak szaporítását már 3 év óta sikeresen végezzük. Ez alkalommal az volt a feladat, hogy a parkká alakított 40 holdnyi gyertyán-szálerdőt a bokorlakó madarak, kivált fülemülék számára is berendezzem. Az erdőt átszelő füves vízmedrek mentén kellett minél több bozótot létesítenünk, még pedig minden mesterkéltséget lehetőleg elkerülve, a meglévő néhány szép galagonya- és fagyalesoport mintájára.

Mint hogy az ültetett csemetékkel való bokrosítás a gazdag talajon buján sarjadzó gaz miatt csak költséges talajforgatás és rendszeres kertészeti kezelés árán sikerült volna, úgy kellett magamon segítenem, hogy felkerestem a tisztások mentén a jól záródó erdő árnyékában alig tengődő galagonya- és fagyalesoportokat s felőlük kivágatom az úgy is feles számba levő fákat, az említett bokrokat pedig töre metszetem. 3—4 év múlva ily módon jól záródó s természetes körvonalú bokrokat kapunk költség nélkül.

A park-erdő északi szélén, a kerítésen belül tervezett élősvényt is hasonló módon, az erdőszélnek 5 m szélességben való kivágásával létesítjük, a tőkék sarjhajtsáit s a közöttük feltörő bokrokat időnként vissza- vagy töremetszéssel sűrítve. A bukoveci országút mentén ily eljárással már fülemülékkel gazdagon népesült pompás sűrűség létesült.

Hazatértemben belátogattam a temesvárvadászerdei erdőőri szakiskola parkjába is,

Grund seiner Meldung wurde die Einrichtung der betreffenden ärarischen Wälder mit 670 Nisthöhlen und 2 Futterapparaten vermehrt, während zur Unterstützung der in den grösseren Ortschaften beginnenden Aktion 320 Nisthöhlen und 5 Futterapparate durch die Zentrale doniert wurden.

Nach Beendigung meiner Studienreisen nach Kiskunhalas und Babapuszta wurde ich im Juni auf das Gut des BARON LUDWIG V. AMBRÓZY in Temes-Határmajor entsendet, wo wir die künstliche Zucht der Höhlenbrüter schon seit drei Jahren mit gutem Erfolge treiben. Diesmal hatte ich die Aufgabe, den ca. 80 Morgen grossen, zum Park umgewandelten Weissbuchenwald auch für die Freibrüter, besonders für Nachtigallen einzurichten. Wir mussten auf den Rändern der den Wald durchschneidenden grasigen Wasserläufe möglichst viel Buschwerk anlegen und zwar bei möglichster Vermeidung jedwelcher Künstelei, nach dem Muster einiger schon vorhandenen schönen Weissdorn- und Ligusterbüsche.

Nachdem das Buschwerk durch Anpflanzung wegen des auf dem guten Boden stark wuchernden Unkrautes nur durch kostspielige Rigolierung und regelrechte gärtnerische Behandlung erreichbar würde, musste ich mich derart aushelfen, dass ich die längs den Wasserläufen im Schatten des geschlossenen Waldes nur kümmerlich vegetierenden Crataegus- und Ligusterreihen aufsuchte und oberhalb derselben die ohnehin in Überzahl vorhandenen Bäume aushacken und die schwachen Büsche gleichzeitig bis auf den Boden abtreiben liess. Auf diese Weise können wir in 3—4 Jahren gut schliessende und natürliche Konturen zeigende Büsche kostenlos erhalten.

Die auf dem Nordrande des Parkwaldes innerhalb des Zannes geplante lebende Hecke werden wir auf ähnliche Weise, durch Abholzen des Waldrandes in fünf Meter Breite errichten, indem wir die Stöcktriebe und die dazwischen austreibenden Büsche durch zeitweise gemachten Rückschnitt oder Abtrieb verdichten. Längs der Bukovecer Landstrasse entstand durch solches Verfahren ein bereits durch Nachtigallen stark bevölkertes prächtiges Buschwerk.

Bei der Rückreise besuchte ich auch den Park der Forstschule *Vadászerdő*, wo die mus-

hol a 80 fészekodu és 2 etető mintaszerű alkalmazása és kezelése a czinegét nem csak hogy pompásan elszaporította, hanem valósággal házi szárnyasokká szelidítette. Ott még a kísérletkép a legforgalmasabb helyeken, gyepes térségek utai mentén, magánosan álló parányi gyümölcsfákon lévő odvak is tömve voltak czinegefőkékkal. Oly helyek ezek, melyek láttára szinte hajlandók volnánk fogadást ajánlani, hogy oda már mégsem települ czinege.

Ez is azt bizonyítja, hogy a czinegék megtelepülésének sikere — az 1—4 m átlagos odumagasságon belül — nem is annyira a fészekodunak a mi szemünkben tetszetősebb vagy kevésbé czélszerű elhelyezésén, mint inkább azon múlik, meg vannak-e azon a területen a czinege létfeltételei vagy sem. Ha igen, akkor a rendkívül alkalmazkodó czinegével könnyen czélt érünk, csak a helyét sikerüljön biztosítani a még a czinegénél is alkalmazkodóbb verébbel szemben.

Annál nagyobb a nehézség mindott, hol a czinege létfeltételeinek csak egyike is hiányzik. Gondolkodjunk csak a csupán elszórtan álló fákkal beültetett, de bokrosok és többnyire ivóvíz híján is lévő szőlőinkre. Mily nehéz ott a madártelepítő dolga s hány helyen kell a téli etetésre szoritkozni, hogy egy-egy átvonuló czinegerajt legalább erre az időre oda esalogassunk, hogy a szerencsére éppen ilyenkor leghathatósabb rovarirtó munkájukat számunkra biztosítsuk.

Apró rovarvőink létfeltételeinek megteremtése terén a *Magyar Államvasút* is említésre méltó lépéseket tett, a midőn a budapest-salgótarjáni vonal mentét tömördek gyümölcsfával ültetve be, ezek védelmére egyidejűleg nagyarányú madárvédelmi intézkedéseket foganatosított. Kezdetül a budapest-hatvani vonalon mintegy 1000 fészekodut és 50 etetőt helyezett el, nöbbiakat az órházak közelében, hol azok példás gondozásbau részesülnek. A 3000 koronányi beszerzési költséget 3 évre osztva az Ornithologiai Központ fedezi, egy-

terhafte Anwendung der 80 Nisthöhlen und zwei Futterhäuser die Meisen nicht nur prächtig vermehrte, sondern fast bis zum Grade des Hausgefögels zählte. Dort waren auch die versuchsweise auf den meistbegangenen Plätzen, am Rande der durch Rasenflächen führenden Wege einzeln stehenden Obstbäumchen angebrachte Nisthöhlen mit Meisenbrut gefüllt. Es sind dies Plätze, bei deren Betrachtung man geneigt wäre, eine Wette zu stellen, dass sich dort wohl niemals eine Meise ansiedeln werde.

Wieder ein Beweis dafür, dass das Gelingen der Ansiedelung der Meisen — innerhalb 1—4 Meter Durchschnittshöhe der Nisthöhlen — nicht so sehr von der in unseren Augen mehr oder weniger gefälligen oder vorteilhafter erscheinenden Anbringung der Höhlen, als vielmehr davon abhängt, ob das Gebiet den Lebensbedingungen der Meisen überhaupt entspricht oder nicht. Wenn ja, so können wir mit der sich hochgradig anpassenden Meise leicht zum Ziel kommen, falls wir nur ihren Nistplatz gegen den sich noch mehr als die Meise anzupassen vermögenden Sperling sichern können.

Desto grösser sind die Schwierigkeiten überall, wo es auch nur an einer der Lebensbedingungen der Meise mangelt. Denken wir nur an die Weingärten, wo nur vereinzelte Obstbäume stehen, aber kein Buschwerk und meist auch kein Trinkwasser vorhanden ist. Wie schwer wird dort die Arbeit des Vogelschützers, und wie oft muss man sich auf die Winterfütterung beschränken, um eine durchziehende Meisenschar wenigstens auf diese Zeit hinzulocken und ihre glücklicherweise gerade in dieser Jahreszeit wirksamste Arbeit zum Säubern der Nutzpflanzen zu sichern.

Zur Beschaffung der Lebensbedingungen für die kleinen Insektenvertilger hat auch die Ungarische Staatsbahn erwähnenswerte Schritte getan, indem dieselbe längs der Strecke Budapest—Salgótarján eine Menge von Obstbäumen anpflanzte und zum Schutze derselben gleichzeitig in grossen Verhältnissen Vogelschutzmassnahmen bewerkstelligte. Als Anfang wurden auf der Strecke bis Hatvan etwa 1000 Nisthöhlen und 50 Futterhäuser ausgesetzt, letztere in der Nähe der Wächterhäuser, woselbst diese musterhaft versehen wer-

ben a többi állami tulajdonú fészekodutelep készletének felújításáról és növeléséről is állandóan gondoskodik. Ebbeli működése sikerének méltatása az a felirat, a melyben az *Országos Erdészeti Egyesület* czidén arra kéri a földművelésügyi minisztert, hogy azt a pénzben ki sem fejezhető előnyt véve, mely a hasznos madarak védelme révén a káros rovarok leküzdésében nyilvánul, legyen kegyes ebbe ezentúl az államerdészet szerveit az eddiginél nagyobb mértékben bevonní és különösen a gyakorlatban annyira bevált mesterséges fészekodvak gyártását és ingyenes szétosztását a lehető legnagyobb mértékben elősegíteni.

Túlnyomórészt ennek a buzgó államerdészeti tisztikarnak munkája az, a mit az általa kitöltött kérdőívek alapján a következőkben a madárvás és telepítés múlt évi és ezidei részleges eredményeképpen közreadok. A kérdőívek, a melyeken az egyes kezelők nemesak az eredményt, hanem a hiányokat is, erre vonatkozó nézeteiket s belőle eredő kívánságaikat is közlik, mint a nagy kiterjedésű kísérleti telepekkel való összeköttetés szervei is nagy szolgálatot tesznek s az állandó áttekintést biztosítva, a központból való irányítást nagyon megkönnyítik.

A madárvédelem eredménye 1911-ben.

126 kérdőív anyagából feldolgozva.

Az 1—117. sz. kérdőív a m. kir. erdőgondnokságok, erdészeti és gazdasági szakiskolák és kísérleti telepek területein megvizsgált 3851 darab, a 118—126. sz. ív pedig a magántulajdonban lévő 1154 fészekodnról ad hírt.

Az utóbbiak név szerint:

118. Soproni Állatvédő Egyesület; 119. Perlaki Madárvédők; 120. SIPOS ANTAL, Körmend; 121. MAUKS KÁROLY, Algyógy; 122. TAPSONY MÁTYÁS, Zilah; 123. id. SZEÖTS BÉLA, Tavarna; 124. Körmöczbánya városa; 125. DRÖELY ALADÁR, Miskolcz; 126. ifj. gróf KORNISS KÁROLY, Szentbenedek.

den. Die 3000 Kronen betragenden Anlagen hatte — auf drei Jahre verteilt — die Ornithologische Centrale übernommen, welche gleichzeitig auch die Erneuerung und Vermehrung der Ausrüstung aller übrigen staatlichen Vogelschutzanlagen stets besorgt. Als Würdigung der Erfolge dieses Wirkens ist das an das Ministerium für Ackerbau gerichtete Gesuch zu betrachten, in welchem der *Landes-Forstverein* mit Hinsicht auf den, im Gelde kaum berechenbaren Vorteil, welcher aus dem Schutze der nützlichen Vögel in der Bekämpfung der schädlichen Insekten hervorgeht, ersucht, in diese Arbeit künftig die Organe des staatlichen Forstwesens in grösserem Masse einzuziehen und besonders die Fabrikation und unentgeltliche Verteilung der sich praktisch so sehr bewährten Nisthöhlen in tunlichst grösster Masse zu ermöglichen.

Was ich in dem weiteren, auf Grund der Fragebogen, als einen Teil der Ergebnisse des praktischen Vogelschutzes im verflossenen und dem laufenden Jahres hier vorführe, ist auch vorwiegend die Arbeit dieses eifrigen staatsforstlichen Amtspersonales. Die Fragebogen, auf welchen die Besorger der Anlagen nicht nur die Erfolge, sondern auch die Mängel und ihre diesbezüglichen Meinungen und daraus folgenden Wünsche angeben, leisten auch als Verbindungsorgane mit den weitausgedehnten Versuchsanlagen sehr gute Dienste und haben durch Ermöglichung einer stetigen Übersicht zur Erleichterung der zentralen Leitung sehr viel beigetragen.

Ergebnisse des Vogelschutzes im Jahre 1911.

Aus 126 Fragebogen bearbeitet.

Die Fragebogen 1—117, von den königl. ung. Forstverwaltungen, Forst- und Ökononiefachschulen und Versuchsanstalten eingesendet, berichten über 3851 revidierte Nisthöhlen, während die Bogen 118—126 von 1154 im Privatbesitze befindlichen Höhlen sprechen.

Die Namen der letzteren sind:

A megvizsgált fészekodvak száma: 5005. — Die Zahl der untersuchten Nisthöhlen ist: 5005.
Ezek közül:

Elfoglalt: — Es wurden bezogen von:

	összesen Zusammen	926 Nisthöhlen	odut
Széneczinege (<i>Parus major</i> L.) — Kohlmeise	„	199	„
Kékcinege (<i>Parus coeruleus</i> L.) — Blaumeise	„	151	„
Barátcinege (<i>Parus palustris</i> L.) — Sumpfmeise	„	40	„
Fenyvescinege (<i>Parus ater</i> L.) — Tannenmeise	„	15	„
Búbos cinege (<i>Parus cristatus</i> L.) — Haubenmeise	„	76	„
Csuszka (<i>Sitta europaea</i> L.) — Kleiber	„	51	„
Fakúsz (<i>Certhia familiaris</i> L.) — Baumläufer	„	61	„
Seregély (<i>Sturnus vulgaris</i> L.) — Star	„	231	„
Nyaktekeres (<i>Jynx torquilla</i> L.) — Wendehals	„	125	„
Kerti rozsdafarkú (<i>Ruticilla phoenicea</i> L.) — Gartenrotschwanz	„	20	„
Házi rozsdafarkú (<i>Ruticilla tithys</i> L.) — Hausrotschwanz	„	58	„
Örvös légykapó (<i>Muscicapa collaris</i> BECHST.) — Halsbandfliegenschnäpper	„	11	„
Szürke légykapó (<i>Muscicapa grisola</i> L.) — Grauer Fliegenschnäpper	„	17	„
Fehér barázdabillegető (<i>Motacilla alba</i> L.) — Weisse Bachstelze	„	6	„
Búbosbanka (<i>Upupa epops</i> L.) — Wiedehopt	„	1	„
Kék esóka (<i>Coracias garrula</i> L.) — Blaurake	„	2	„
Kuvik (<i>Glaucidium noctuum</i> RETZ.) — Steinkautz	„	1	„
Füleskuvik (<i>Pisorhyna scops</i> SCOP.) — Zwergohreule	„	9	„
Fakopános (<i>Dendrocopus</i> sp. ?) — Buntspecht	„	77	„
Egyéb „hasznos madár“ — Andere „nützliche Vögel“	„	502	„
Mezei és házi veréb (<i>Passer montanus</i> L.; <i>P. domesticus</i> L.) — Feld- und Haussperling	„	164	„
Egyéb állat (denevér, pele, mókus, egér, darázs, méh) — Andere Tierarten (Fledermaus, Siebenschläfer, Eichhörnchen, Maus, Hornisse, Bienen)	„		

Hasznos madár foglalt el tehát	
összesen	2077 odut = 41%
Veréb foglalt el tehát összesen	502 „ = 10%
Egyéb állat foglalt el tehát	
összesen	164 „ = 3%
<u>Összesen . . . . .</u>	<u>2743 odut = 54%</u>

Nützliche Vogelarten	
besetzten folglich	2077 Nisthöhlen = 41%
Sperlinge	502 „ = 10%
Andere Tierarten	164 „ = 3%
<u>Zusammen</u>	<u>2743 Nisthöhlen = 54%</u>

Ez az eredmény rendkívül egyenlőtlenül oszlik meg, akár az egyes területeknek telepítésre többé vagy kevésbé alkalmas volta, akár a berendezés és kezelés jobban vagy kevésbé megfelelő volta miatt.

Igen jó eredményt jelent: az erdőbádonyi, luczatói, rezsőparti, zólyomi, galadnabányai, pancsovai, máramarosszigeti, rahói, szvarini, láposbányai, beresényifalvi, csontos, radvancezi, poroskői, valkói, visegrádi, delnekakasfalvi és dévai erdőgondnokság, a selmeczbányai erdészeti kísérleti telep, a lipatújvári, királyhalmi, vadászerdei, görgényszentimrei erdőőri szakiskolák, a rimaszombati földmivesiskola, a tyeji gyümölcskísérleti telep, a soproni állatvédő egyesület, továbbá a perlaki madár-

Diese Resultate sind sehr ungleichmässig verteilt, entweder weil die einzelnen Gebiete für die Besiedelung mehr oder minder geeignet sind, oder aber weil die Behandlung der Höhlen mehr oder weniger entsprechend war.

Sehr gute Resultate berichten: die staatlichen Forste Erdőbádony, Luczatő, Rezsőpart, Zólyom, Galadnabánya, Pancsova, Máramarossziget, Rahó, Szvarin, Láposbánya, Beresényifalva, Csontos, Radváncz, Poroskő, Valkó, Visegrád, Delnekakasfalva und Déva, Hochschule Selmeczbánya, die Forstschulen Lipatújvár, Királyhalom, Vadászerdő, Görgényszentimre, Ackerbauschule Rimaszombat, Versuchsanstalt für Obstbau in Tyej, Tierschutzverein Sopron, Vogelschutzverein in Perlak,

védők, SIPOS ANTAL Körmenről, MAUKS KÁROLY dr. Algyógyról.

A legnagyobb eredmények egyikét a királyalmi erdőéri szakiskola érte el. A 10 naponként végzett pontos revízió bizonyossága szerint a 62 fészekoduban szénczinege 40-szer, kékczinege 4-szer költött, összesen 390 fiókat nevelve fel.

Semmi, vagy feltűnően gyenge eredmény volt: a sziklai, lunkányi, técsői, szászsebesi, dési, fehértiszai, gyertyánligeti, dorgosi, óaszszonyréti erdőgondnokság és lippai főerdőhivatal területén.

A fiókaszámlát ez évi átlagszámára főképpen a királyalmi, vadászerdei, tyeji, perlaki és körmenői adatok lehetnek mértékadók.

Vidékenként e téren is feltűnően nagyok az eltérések, az egyformán gondos kezelés mellett kétségtelenül a helyi időjárás következtében. Míg ugyanis a hunyadmegyei tyeji telepen a szénczinege fiókaszámlájának 4—5 az átlaga, a csongrádi Királyalmán 9—10, a vas megyei Körmenen 7, a zalamegyei Perlakon 11—12 az átlag.

	család	fiókával	átlag
Szénczinege	180	1447	8
Kékczinege	24	205	8—9
Barátczinege	22	141	6—7
Nyaktekeres	16	109	7
Csuszka	4	20	5
Örvös légykapó	6	30	5

A 1331 czinegecsalád számlája a 8-as átlag alapján eszerint 10.648, a többi hasznos madár 746 családjáé pedig az 5-ös átlaggal 3730. A megvizsgált 5005 fészekodu hasznos lakóinak ez évi számlája tehát kerek számban 14.000 fiókára becsülhető.

Téli etetés.

A 126 állomáson összesen 234 készülék, még pedig 27 konyhó, 67 dúcz-, 58 szekrény-, 43 ablak-, 22 ereszalakú etető és 17 egyéb — házi berendezésű — alkalmas szolgált e célra.

ANTON SIPOS in Körmend, DR. K. MAUKS in Algyógy.

Eines der schönsten Resultate wurde in der Forstschule Királyhalom erzielt. Laut der Ergebnisse der alle 10 Tage durchgeführten sorgfältigen Revision brütete in den 62 Nisthöhlen Parus major L. 40-mal, Parus coeruleus L. 4-mal und hatten zusammen 390 Junge erzogen.

Überhaupt kein oder ein nur auffallend geringes Resultat zeigte sich auf den staatlichen Forsten Szikla, Luukány, Técső, Szászsebes, Dész, Fehértisza, Gyertyánliget, Dorgos, Óaszszonyrét und Lippa.

Die heurige Vermehrungsziffer der Jungen lässt sich aus den Meldungen von Királyhalom, Vadászerdő, Tyej, Perlak und Körmend bestimmen.

Die Abweichungen sind auch hierin auffallend gross, bei bekannterweise gleich guter Behandlung wohl wegen des Einflusses der örtlichen Witterungsverhältnisse. Während nämlich die Kohlmeise in Tyej (Ostungarn) durchschnittlich bloss 4—5 Junge hatte, stieg diese Ziffer in Körmend (Westungarn) auf 7, in Királyhalom (Mittelungarn) auf 9—10 und in Perlak (Westungarn) auf 11—12.

	Familien	Junge	Durchschnitt
Parus major L.	180	1447	8
Parus coeruleus L.	24	205	8—9
Parus palustris L.	22	141	6—7
Jynx torquilla L.	16	109	7
Sitta europaea L.	4	20	5
Muscicapa collaris BECHST	6	30	5

Die Vermehrung der 1331 Meisenfamilien beträgt folglich, durchschnittlich 8 genommen, 10.648; die der 746 Familien anderer nützlicher Arten, die Vermehrungsziffer 5 genommen aber 3730. Die Zunahme der nützlichen Bewohner der revidierten 5005 Nisthöhlen kann hiemit im Jahre 1911 auf rund 14.000 Junge geschätzt werden.

Winterfütterung.

Auf den 126 Stationen waren zusammen 234 Apparate, u. zw. 27 Futterhäuser, 67 „Taubenschläge“, 58 „Kasten“, 43 Fensterfütterapparate, 22 Futterdächer und 17 andere Einrichtungen im Gebrauch.

Dobrócson kitört fenekű csuprok voltak vízszintesen felakasztva „miáltal két oldalról kezdhették ki a madarak az eledelt és mulatságos munkájukkal sok örömet is okoztak.“

Élelmül 29 helyen a gyári madárkalács, egyebütt különféle zsiradék, továbbá olajos és lisztes mag, főképpen kender-, napraforgó- és tökmag, gabonahulladék, végül a konyháról kikerült főtt ételmaradék szolgált.

Az etetőket az odulakó czinegék minden faja, 2 helyt az őszapó-czinege is, továbbá a csuszka, fakúsz, fakopáncsok, zöld küllő, veresbegyű fülemüle, a magevők közül az erdei és fenyőpinty, meggyvágó, süvöltő, házi és mezei veréb, citromsármány látogatta. Egyes etetőknek 20—30—180 rendes vendége volt.

A fajok száma szerint most is az „*etető ereszt*“ volt leggazdagabban népesítve, mint a legkevésbé mesterkéltséggel úgy a fákról, mint a földről táplálkozó madarak számára könnyen hozzáférhető készülék. A hol tehát mindennapi ellenőrzése és behavaztatás esetén való kitisztogatása lehetséges, valamint a lakásoktól távolabbra eső helyeken is, de itt a BERLEPSCH-rendszerű üvegkeretes etetőkkel együtt, nagy haszonnal alkalmazható.

Szabadon fészkelők védelme.

Részint az új fészkelőhelyek megteremtése, részint a már meglévők megóvása céljából ezek történtek: élősövények és fenyvesbozótok létesítése 24 helyen, bokrosok gondozása 8, erdőalj nevelése 2, fészkek őrzése 6, itatók létesítése 3, ragadozók irtása 3 helyt. Hlyemű intézkedés a természetes fészkelőhelyek bőséges száma folytán szükségtelennek minősített 70 helyen.

Fali üregek lakóiról.

Az épületek természetes, vagy deszkákból készült zugaiban szürke légykapó, házi rozsdafarkú és barázdabillegető fészkel.

In Dobrócs waren Milchkrüge mit ausgebrochenem Boden horizontal aufgehängt, „wodurch die Vögel die Nahrung von zwei Seiten erreichen konnten und durch ihr munteres Treiben viel Freude bereiteten.“

Als Nahrung diente an 29 Orten das Fabriksprodukt „Futterstein“, an den übrigen verschiedene Fettstoffe, ferner öl- und mehlhaltige Sämereien, hauptsächlich Hanfsamen, Sonnenblumen- und Kürbiskerne, Saatkörner und zuletzt auch Küchenabfälle.

Die Futterapparate hatten sämtliche höhlenbewohnende Meisen, an zwei Stellen auch die Schwanzmeise, ferner die Kleiber, Baumläufer, Spechte, Rotkehlchen, dann Buch- und Bergfinken, Kernbeisser, Gimpel, Haus- und Feldsperlinge und Goldammer besucht. Manche Futterstellen hatten 20—30 bis 180 ständige Gäste.

Hinsichtlich der Artenzahl war auch jetzt das „*Futterdach*“ am reichsten bevölkert, weil es eben am wenigsten gekünstelt und sowohl für Baum- als auch für Erdbewohner gleichfalls leicht zugänglich ist. Wo also die tägliche Revision und im Falle der Füllung mit Schnee das Reinigen desselben möglich ist, kann man dieses Futterdach recht wohl benützen, ferner auch an solchen Orten, welche von Wohnhäusern entfernter gelegen sind, doch hier nur mit den v. BERLEPSCHSchen Apparaten vereint.

Schutz der Freibrüter.

Teilweise um neue Nistplätze zu schaffen, teilweise um bereits vorhandene zu erhalten, wurden folgende Massnahmen getroffen: Anpflanzung von lebenden Hecken und Fichtenkulturen an 24 Orten, Pflege der Büsche an 8, Erschaffung von Wald-Unterwuchs an 2, Bewachung der Nester an 6, Errichtung von Tränken an 3, Vernichtung der Raubtiere an 3 Orten. An 70 Orten wurden solche Massnahmen wegen des Reichtums an natürlichen Niststellen als unnötig erachtet.

Bewohner der Manerlöcher.

In den natürlichen oder durch Bretter hergestellten Nischen der Gebäude hatten *Muscicapa grisola* L., *Ruticilla tithys* L. und *Motacilla alba* L. gebrütet.

Verebek viselkedése és irtása.

A hol nagyobb mennyiségben vannak, mindenütt károsaknak minősültek, főképpen a fészkelés idején, mikor a műodvak egy részéből, helyenként valamennyiből kiszorították a hasznos madarakat. Helyenként a téli etetőket is okkupálták, elriasztva onnan minden más madarat.

Az ellenük való védekezés túlnyomólag a fészkek és tojások eltávolítása útján, sok helyt egész év folyamán vagy csak a téli etetés idején való ellövésével történt. Hegyes vidékeken, mint Kisgaramon sikerült a verebet a kísérleti területen teljesen kiirtani, a rimaszombati földmivesiskola területén pedig annyira redukálni, hogy alig látható. Az Alföld számos helyén azonban a szakadatlan irtásnak is éppen csak annyi az eredménye, hogy a czinegék fészkelése szorgos felügyelettel biztosítható volt. Így a vadászerdei erdőőri szakiskola parkjában 179 verébtojás elpusztításával lehetett csak a 100 czinegelióka létét megóvni.

Téli etetőtől való elriasztása Dobrócsón „esapdás etető” alkalmazásával történt, a mely a verebet elriasztotta, a czinegét azonban nem. Tótváradon a „madárkalács” nagy részét is ezek ették meg; a tisztán *tökmagyal* való etetés idején azonban főképpen czinegék jöttek.

Visegrádon ezernán lógó, ingó edénykébe került a czinegék eledele, melyekre a veréb nem mer szállni.¹

A fészkekodvaknak alacsonyán való elhelyezése mit sem használt; két helyről ugyan azt tudtják, hogy az alacsonyabban levő odvakba kevésbé ment, mint a magasabban lévőbe, de köztapasztalat szerint ez csak onnan van, hogy a veréb választhatott a nagyobb vagy

¹ A SOLTWEDEL-féle „Etetőkarikák” hasznavehetősége is ezen a függesztési módon alapul.

Benemen und Bekämpfung der Sperlinge.

Wo sie in grösserer Menge vorkommen, haben sie sich überall als schädlich erwiesen, besonders in der Brütezeit, indem sie aus einem Teile, mancherorts aus sämtlichen Nisthöhlen die nützlichen Vögel verdrängten. An einigen Stellen haben sie auch die Futterapparate okkupiert und trieben alle anderen Vögel fort.

Die Schutzmassnahmen bestanden vorwiegend in der Entfernung der Nester und Eier, vielerorts im Abschliessen der Sperlinge durch das ganze Jahr oder bloss in der Zeit der Winterfütterung. In manchen Gebirgsgegenden, wie auch in Kisgaram, gelang es, die Sperlinge auf dem Versuchsgebiete gänzlich auszurotten, ferner in der Umgebung der Ackerbauschule in Rimaszombat ihre Zahl derart zu reduzieren, dass sie kaum mehr sichtbar sind. Auf der Tiefebene jedoch hat der ununterbrochene Vernichtungskrieg vielerorts gerade nur so viel resultiert, dass man das Brüten der Meisen bei sorgsamere Überwachung sichern konnte. So war z. B. im Parke der Forstfachschule in Vadászerdő das Hochkommen der etwa 100 Meisenjungen nur durch das sukzessive Entfernen von 179 Sperlingseier zu erreichen.

Behufs Fernhaltens von den Futterstellen hat man in Dobrócs einen mit einer Klappfalle kombinierten Futterapparat verwendet, welcher zwar die Sperlinge, nicht aber die Meisen verschonte. In Tótvárad ist sogar der „Futterstein“ grösstenteils durch die Sperlinge verspeist worden; in der Zeit aber, wo man rein *Kürbiskerne* fütterte, kamen vorwiegend nur Meisen.

In Visegrád legte man das Meisenfutter in frei auf Zwirnfäden hängende, schaukelnde Geschirren, auf welche sich die Sperlinge nicht hintranten.¹

Die niedrige Befestigung der Nisthöhlen half überhaupt nichts; von 2 Orten wird zwar berichtet, dass die Sperlinge die niedriger angebrachten Nisthöhlen weniger als die höher hängenden okkupierten, doch kommt das erfahrungsgemäss nur davon, dass dort die Sperlinge die Wahl zwischen den mehr oder we-

¹ Die Verwendbarkeit der SOLTWEDELSEHEN „Futterringe“ beruht auch auf diesem Umstande.

kevesebb biztonságot ígérő odvak közt. A hol minden odu alacsonyban van, ezekre is ráfanyalodik a veréb.

Odukezelésnél szerzett tapasztalatok.

Az odvak a 3—5 évi használat után számos helyen még teljesen épek és tartósságuk ez alapon 10 évre becsültek. Sok helyen azonban már erősen korhadnak, hasadoznak s részben már használhatatlanok. E látszólagos ellentéteknek az az oka, hogy a tűzvésztől két ízben is sújtott odugyár nem volt képes mindig teljesen száraz faanyagból dolgozni, már pedig az odvak tartóssága a nyers anyag gondos szárításán múlik.

Az elhelyezés módját illetőleg újból észleltetett, hogy a nagyban is magasan lévőket feltűnően kerülnek az apróbb madarak, a nagyobb *B* mintájú odvakba szívesebben települnek mint a kisebbbe, továbbá hogy az újonnan kihelyezetteket még ott is előnyben részesítik, hol a régebbieket gondosan tisztogatják; végül a műodvakat az odvas fában bővelkedő erdőkben is meglepően nagy számban foglalták el (82. sz. jel.).

Németmokrán „csodálatosképpen az itt állandó hideg szélnek kitett *északi oldalnak* fordult odvakat szívesebben keresik fel mint a kedvezőbb elhelyezésűeket.“

Ennek a köztapasztalattal annyira szemben álló tünetnek okát speciális helyi körülményekben kell keresnünk. Valószínű ugyanis, hogy az eredeti harkályodvak röplyukának irányát is inkább a fészkelés idején járó esők, semmint az év többi részén uralkodó szél szerint választják meg építőik. Találtam ugyanis harkályfészket is egyenesen *északnak* néző röplyukkal, de oly vidéken, hol a nyári záporok keletről és délkeletről szoktak bevégni, míg az uralkodó szélirány nyugati.

niger Sicherheit versprechenden Nisthöhlen hatten. Wo aber sämtliche Höhlen niedrig angebracht sind, entscheiden sich die Sperlinge aus Not auch zu diesen.

Erfahrungen bei der Behandlung der Nisthöhlen.

Die Nisthöhlen sind nach 3—5jährigem Gebrauch an vielen Orten noch wohl erhalten und wird ihre Dauer auf 10 Jahre geschätzt. An vielen Orten wieder sind sie schon stark vermodert und rissig und zum Teil schon unbrauchbar. Diese scheinbaren Widersprüche finden darin ihre Erklärung, dass die von Feuersbrunst zweimal heimgesuchte Fabrik nicht immer gänzlich trockenes Holzmaterial zur Bearbeitung hatte, wo doch die Dauerhaftigkeit der Höhlen vom sorgfältigen Trocknen des Holzes abhängt.

Die Anbringung betreffend konnte man wieder erfahren, dass die sehr hoch hängenden Höhlen von den kleineren Vögeln auffallend gemieden wurden, das grössere *B*-Muster lieber als das kleinere angenommen wird, dass ferner *die neu ausgesetzten auch dort bevorzugt werden, wo man die alten sorgfältig reinigte*; endlich dass diese Kunsthöhlen auch in solchen Wäldern in überraschend grosser Zahl bezogen wurden, wo es natürliche Höhlen in Fülle gab. (Meldung Nr. 82.)

In Németmokra wurden „wunderbarerweise jene Höhlen, welche der ständigen kalten windigen *Nordseite* zugekehrt angebracht sind, viel mehr angenommen, als die, welche günstiger angebracht waren“.

Die Ursache dieser, der Gemeinerfahrung derart widersprechenden Erscheinung müssen wir in den speziellen Lokalverhältnissen suchen. Es ist nämlich nicht unwahrscheinlich, dass auch bei der Wahl der Fluglochrichtung der natürlichen Spechthöhlen eher die Richtung der zur Brütezeit üblichen Regengüsse, als des in den übrigen Jahreszeiten vorherrschenden Windes betrachtet wird. Ich entdeckte nämlich schon eine Spechthöhle mit gerade gegen *Nord* gerichteter Flugloche, doch in einer Gegend, wo die Sommerregen von Ost und Südost einzuhauen pflegen, während die vorherrschende Windrichtung die westliche ist.

Ugyancsak a helyi körülményekkel, egyes czinegetörzseknek az átlagostól eltérő saját-ságaival magyarázható csak id. SZEÖTS BÉLA, kiváló munkatársunknak az a tapasztalata, hogy Tavarnán az odvaknak a fészkelés idején, illetőleg akkor végzett revideálása, a mikor a czinegéknek még csak tojásaik vannak „a fészkek elhagyását vonta maga után.“

Ez az észlelet ugyanis szemben áll az országos tapasztalattal, mert hiszen a leg-szebb eredményeket feltűntető kísérleti tele-peink legtöbbjén éppen a sűrűn végzett tavaszi revideálás biztosította a sikert s ez szelidítette az amúgy is bizalmas czinegék színté házi szárnyasokká. A tavarnavidéki czinegéknel különben is a műodvaktól való némi idegenkedés észlelhető. A 100 drb mintaszerűleg elhelyezett műodu közül ugyanis feltűnően keveset foglaltak el s ezt nem lehet egyedül az erdő természetes faodvainak nagy számával magyarázni, mert hiszen sok-szorosan tapasztaltuk, hogy a czinegék a száraz és tiszta műodvakat ily helyeken is sokkal inkább kedvelik, mint a természet nyújtotta dohos, a lakottság folytán madár-bólhaktól és atkáktól hemzseggő faodvakat.

Az odufedél leemelhető voltával annyira megkönnyített revideálás ezidén a műodvak-nak eddig még alig vizsgált téli állapotáról is hírt adott. Kérésünkre ugyanis a *dombói* m. kir. erdőgondnokság február elején vizsgált végig 100 fészekodut s kiderült, hogy azok közül csak 19 maradt tisztán: 19-ben madárürülék volt — tehát téli hálótanyán szolgált — 45-ben tölgyfalevél, 4-ben tölgy-makk volt felhalmozva — nyilván egerektől — s végül 11 oduban a *telelő egér* is megkerült.

Káros állatok viselkedése és irtása.

A legtöbb panasz most is a *házi macskára* van, mely nyáron a fészekodvak mellett, gyakran azok fedelén is leselkedve, télen meg az etetők körül ólálkodva a madarak állandó veszedelme. Legtöbb helyen fegyverrel véde-

Ebenfalls nur durch die Lokalverhältnisse, mit den vom Durchschnitte stark abweichenden Eigenschaften einzelner Meisenstämme kann jene Erfahrung unseres hervorragenden Mitarbeiters BÉLA v. SZEÖTS sen. erklärt werden, dass in Tavarna die Revision der Höhlen im Frühjahr, das heisst in jener Zeit, wo die Meisen nur noch Eier hatten, „das Verlassen der Nester verursachte“.

Diese Erscheinung widerspricht nämlich der landesgemässen Erfahrung, da doch auf den meisten, die schönsten Resultate aufweisenden Versuchsanlagen der Erfolg gerade durch die oft wiederholte Frühjahrsrevision gesichert wurde und gerade dadurch die schon von je her zutraulichen Meisen fast zum Hausgeflügel zähmte. Bei den Meisen in Tavarna ist übrigens auch eine gewisse Abneigung gegen die Kunsthöhlen bemerkbar. Von den 100, musterhaft angebrachten Nisthöhlen wurden nämlich auffallend wenige bezogen, was nicht allein durch die Überzahl der natürlichen Baumhöhlen jener Waldungen erklärt werden kann, da wir doch oft erfahren konnten, dass die trockenen und reinen Kunsthöhlen von den Meisen auch auf solchen Orten viel mehr bevorzugt werden, als die natürlichen, dampfigen, wegen der Bewohntheit von Flöhen und Vogelmilben wimmelnden Baumhöhlen.

Die durch den abhebbaren Deckel so sehr erleichterte Revision hatte uns auch über den bisher kaum erforschten *winterlichen Zustand* der Nisthöhlen benachrichtigt. Auf unser Ersuchen hatte nämlich die kön. ung. Forstverwaltung in *Dombó* die 100 Nisthöhlen anfangs Februar untersucht und hierbei erfahren, dass bloss 19 darunter rein geblieben sind; 19 enthielten Vogelekremente — sie dienten also als Schlafstellen — in 45 waren Eichenblätter, in 4 Eichen aufgehäuft — offenbar von Mäusen herstammend — und in 11 Höhlen erwischte man auch die überwinternden *Mäuse*.

Benehmen und Bekämpfung der Schädlinge.

Die meisten Klagen gehen auch jetzt über die *Hauskatze* ein, welche im Sommer bei den Nisthöhlen, oft auch auf den Deckeln derselben lanernd, im Winter aber um die Futterstellen herumlungend eine beständige

keztek ellene, egy helyt kutyát tartottak riasztónak, a radvánczi jelentés pedig az odvak tetején való leselkedés megakadályozására a kertekben lévő odvak fedelének szeges bádoggal való kiverését tartja kívánatosnak.

A téli etetők környékén egyes ragadozó madarak is, főképpen a karvalyok bizonyultak károsaknak. Mint éppen nem kívánatos vendégek pedig a szajkó és szarka vannak felmentve.

A fészekodvak hivatlan lakói közt a verebek után szám szerint a pelék és erdei egerek következnek, de újabban a mókust is több helyről jelzik.

Jegyzetek, indítványok.

A láposbányai erdőgondnok az újonnan kihelyezett odvaknak fészekanyaggal való kibélelését javasolja, mert véleménye szerint így szivesebben települnek beléjük a madarak. Ugyancsak ő a fészekodvak rakonczátlan suhanczok részéről történő kifosztásának megtorlására a madárvédelmi törvény útján való külön és szigorú intézkedést, új § beillesztését tartja sürgősen szükségesnek, a mennyiben erre az eddig alkalmazható 100 korona bírság nem elég.

Az odvak kibélelését nem tartom szükségesnek, tudva, mily előnyben részesítik odvaklakóink éppen a teljesen tiszta, még használatlan műodvakat.

Az odufosztogatás megtorlásának nehézsége pedig, sajnos, nem annyira a törvény szigorán vagy enyhességén, mint a tettenérés nehézségein múlik. Ma még e téren javarészt az egyébként is túlterhelt hatósági közegekre vagyunk utalva. A tökéletes ellenőrzés a mai már az elemi iskolákban is a madár szeretetében nevelt újabb generációnak felnövésétől remélhető csak, a mikor az egész társadalom támogatja majd a madárvédő munkáját.

Gefahr für die Vögel ist. Sie wurde zumeist mit Schiesswaffen bekämpft; an einem Orte verwendete man einen Hund als Scheuche, während die Meldung von Radváncz, das Lauern auf den Höhlen in den Hansgärten zu verhindern, mit Nägeln beschlagene Blechstücke auf den Deckeln für erwünscht erklärt.

In der Umgebung der Winterfütterstellen hatten sich manche Raubvögel, besonders Sperber als schädlich erwiesen. Als recht unliebsame Gäste sind die Nusshäher und Elstern erwähnt.

Unter den unberufenen Bewohnern der Nisthöhlen werden ihrer Zahl nach hinter den Sperlingen gleich die Schläfer und die Mäuse angegeben, doch hatte man neuerdings auch das Eichhörnchen an mehreren Orten beobachtet.

Anmerkungen, Vorschläge.

Der staatliche Forstverwalter in Láposbánya schlägt das Auspolstern der neuverwendeten Nisthöhlen mit Nestmaterialien vor, weil nach seiner Meinung solche Höhlen lieber bezogen werden. Derselbe erachtet es auch für dringend nötig, dass zur Bestrafung einzelner mutwilliger Burschen, welche die Nisthöhlen plündern, auf dem Wege des Vogelschutzgesetzes spezielle und strenge Massnahmen getroffen werden, womöglich durch Einfügen eines neuen Paragraphen, indem die bisher angewendete 100 Kronen-Strafe hiezu nicht genügt.

Das Auspolstern der Höhlen halte ich nicht für nötig, da ich weiss, dass die Höhlenbrüter gerade die ganz reinen, unbenützten Nisthöhlen besonders bevorzugen.

Was ferner die Schwierigkeit, das Ahnden der Nisthöhlenplünderer betrifft, so liegt das leider nicht so sehr in der Mildheit oder Strenge des Gesetzes, als in der Schwierigkeit des Ertappens auf der Tat. Auf diesem Gebiete sind wir übrigens heutzutage meist noch auf das ohnehin überlastete amtliche Personal angewiesen. Die vollkommene Überwachung ist nur vom Erwachsen der heutigen, schon in den Normalschulen in der Liebe zu der Vogelwelt erzogenen Jugend zu erhoffen, wo dann die Bemühungen des Vogelschützers von der ganzen Gesellschaft unterstützt werden.

A madárvédelem eredménye 1912-ben.

130 kérdőív anyagából feldolgozva.

Az 1—112. sz. kérdőív az állami madárvédelmi telepeken megvizsgált 3695 darab, a 113—130. sz. iv pedig a magánosok, egyesületek vagy községi hatóságok tulajdonában lévő 1424 fészekodorról szól.

Az utóbbi megfigyelők név szerint:

113. Soproni Állatvédő Egyesület; 114. Perlaki Madárvédők; 115. Körmöczbánya városa; 116. Szamosújvári országos fegyintézet; 117. Túrmező község; 118. Kiskúnhalas városa; 119. Keczel község; 120. Dr. VÉRTESI TÓTH IMRE, Selmeczbánya; 121. Nagykanizsa városa; 122. Pozsonyi városi vízmű; 123. Pancsova városa; 124. Czibakháza városa; 125. Ifj. gróf KORNIS KÁROLY, Szentbenedek; 126. FERNBACH KÁROLYNÉ, Babapuszta; 127. SIPOS ANTAL, Körmend; 128. GAJDÓCZY JÁNOS, Gyöngyös; 129. Dr. FROMM GÉZA, Ráczeke; 130. Dr. MAUKS KÁROLY, Algyógy.

A megvizsgált fészekodvak száma 5222. — Die Zahl der untersuchten Nisthöhlen ist 5222. Ezek közül:

Elfoglalt — Es wurden bezogen:

		Nisthöhlen odut
Szénczinege (<i>Parus major</i> L.) — Kohlmeise	940	
Kékcinege (<i>Parus coeruleus</i> L.) — Blaumeise	254	"
Barátcinege (<i>Parus palustris</i> L.) — Sumpfmehse	70	"
Fenyveszinege (<i>Parus ater</i> L.) — Tannenmeise	22	"
Bübosezinege (<i>Parus cristatus</i> L.) — Haubenmeise	18	"
Csuszka (<i>Sitta europaea</i> L.) — Kleiber	60	"
Fakász (<i>Certhia familiaris</i> L.) — Baumläufer	29	"
Seregély (<i>Sturnus vulgaris</i> L.) — Star	49	"
Nyaktekeres (<i>Jynx torquilla</i> L.) — Wendehals	216	"
Kerti rozsdafarkú (<i>Ruticilla phoenicea</i> L.) — Gartenrotschwanz	113	"
Házi rozsdafarkú (<i>Ruticilla tithys</i> L.) — Hausrotschwanz	15	"
Örvös légykapó (<i>Muscicapa collaris</i> BECHST.) — Halsbandfliegenschnäpper	40	"
Szürke légykapó (<i>Muscicapa grisola</i> L.) — Grauer Fliegenschnäpper	25	"
Fehér barázdabillegető (<i>Motacilla alba</i> L.) — Weisse Bachstelze	8	"
Bübosbanka (<i>Upupa epops</i> L.) — Wiedehopf	1	"
Sarlósfecske (<i>Micropus apus</i> L.) — Turmschwalbe	1	"
Kuvik (<i>Glaucidium noctuum</i> RETZ.) — Steinkautz	1	"
Füleskuvik (<i>Pisorhyna scops</i> L.) — Zwergohreule	1	"
Nagy fakopáncs (<i>Dendrocopus major</i> L.) — Grosser Buntspecht	3	"
„Egyéb hasznos madár“ — „Andere nützliche Vögel“	194	"
Mezei és házi veréb (<i>Passer montanus</i> L., <i>P. domesticus</i> L.) — Feld- und Haussperling	662	"
Egyéb állat (denevér 30, pele 48, mókus 2, egér 23, darázs 42. — Andere Tierarten (Fledermaus 30, Siebenschläfer 48, Eichhorn 2, Maus 23, Hornisse 42)	145	"

Hasznos madár foglalt el tehát

összesen	2060 odnt = 39·4°
Veréb foglalt el tehát összesen	662 " = 12·6°
Egyéb állat foglalt el tehát összesen	145 " = 3·0°
Összesen	2867 odnt = 55°

Ergebnisse des Vogelschutzes im Jahre 1912.

Aus 130 Fragebogen bearbeitet.

Die Fragebogen 1—112 berichten über 3695 auf den staatlichen Anlagen untersuchten Nisthöhlen, jene von 113 bis 130 aber über 1424 revidierte Höhlen, welche im Besitze von Privaten, Vereinen und Ortsgemeinden sind.

Die Namen der letzteren sind:

113. Soproni Állatvédő Egyesület; 114. Perlaki Madárvédők; 115. Körmöczbánya városa; 116. Szamosújvári országos fegyintézet; 117. Túrmező község; 118. Kiskúnhalas városa; 119. Keczel község; 120. Dr. VÉRTESI TÓTH IMRE, Selmeczbánya; 121. Nagykanizsa városa; 122. Pozsonyi városi vízmű; 123. Pancsova városa; 124. Czibakháza városa; 125. Ifj. gróf KORNIS KÁROLY, Szentbenedek; 126. FERNBACH KÁROLYNÉ, Babapuszta; 127. SIPOS ANTAL, Körmend; 128. GAJDÓCZY JÁNOS, Gyöngyös; 129. Dr. FROMM GÉZA, Ráczeke; 130. Dr. MAUKS KÁROLY, Algyógy.

A megvizsgált fészekodvak száma 5222. — Die Zahl der untersuchten Nisthöhlen ist 5222. Ezek közül:

Elfoglalt — Es wurden bezogen:

		Nisthöhlen odut
Szénczinege (<i>Parus major</i> L.) — Kohlmeise	940	
Kékcinege (<i>Parus coeruleus</i> L.) — Blaumeise	254	"
Barátcinege (<i>Parus palustris</i> L.) — Sumpfmehse	70	"
Fenyveszinege (<i>Parus ater</i> L.) — Tannenmeise	22	"
Bübosezinege (<i>Parus cristatus</i> L.) — Haubenmeise	18	"
Csuszka (<i>Sitta europaea</i> L.) — Kleiber	60	"
Fakász (<i>Certhia familiaris</i> L.) — Baumläufer	29	"
Seregély (<i>Sturnus vulgaris</i> L.) — Star	49	"
Nyaktekeres (<i>Jynx torquilla</i> L.) — Wendehals	216	"
Kerti rozsdafarkú (<i>Ruticilla phoenicea</i> L.) — Gartenrotschwanz	113	"
Házi rozsdafarkú (<i>Ruticilla tithys</i> L.) — Hausrotschwanz	15	"
Örvös légykapó (<i>Muscicapa collaris</i> BECHST.) — Halsbandfliegenschnäpper	40	"
Szürke légykapó (<i>Muscicapa grisola</i> L.) — Grauer Fliegenschnäpper	25	"
Fehér barázdabillegető (<i>Motacilla alba</i> L.) — Weisse Bachstelze	8	"
Bübosbanka (<i>Upupa epops</i> L.) — Wiedehopf	1	"
Sarlósfecske (<i>Micropus apus</i> L.) — Turmschwalbe	1	"
Kuvik (<i>Glaucidium noctuum</i> RETZ.) — Steinkautz	1	"
Füleskuvik (<i>Pisorhyna scops</i> L.) — Zwergohreule	1	"
Nagy fakopáncs (<i>Dendrocopus major</i> L.) — Grosser Buntspecht	3	"
„Egyéb hasznos madár“ — „Andere nützliche Vögel“	194	"
Mezei és házi veréb (<i>Passer montanus</i> L., <i>P. domesticus</i> L.) — Feld- und Haussperling	662	"
Egyéb állat (denevér 30, pele 48, mókus 2, egér 23, darázs 42. — Andere Tierarten (Fledermaus 30, Siebenschläfer 48, Eichhorn 2, Maus 23, Hornisse 42)	145	"

Nützliche Vogelarten be-

setzten folglich	2060 Nisthöhlen = 39·4°
Sperlinge	662 " = 12·6°
Andere Tierarten	145 " = 3·0°
Zusammen	2867 Nisthöhlen = 55°

Igen jó eredményt jelent: az erdőbádonyi, dobrócsi, galadnabányai, valkói, visegrádi, zarnócza, jálnai és bródi m. kir. erdőgondnokság, illetőleg erdőhivatal, a magántelepek közül pedig Sopron, Perlak, Selmeczbánya, Kiskúnhalas, Pozsony, Körmend és Algyógy.

Utóbbiak közül külön is ki kell emelnem a *soproni állatvédő egyesület*, valamint a SÍPOS ANTAL körmendi főerdész által elért eredményeket. Előbbi helyt 117 megvizsgált oduban 95 pár hasznos madár fészkel 600-ra becsülhető fiókaszaporulattal; Körmenden pedig 500 fészekodu közül 174-ben költött hasznos madár, pontosan megállapított 1246 fiókaszaporulattal.

Semmi eredményt vagy csak verébfészkelést ért el: Topánfalva, Bégalunkány, Tiszabogdán, Lippa, Vidra és Szászváros. Az eredménytelenség okának kipuhatólására jövő évben helyszíni szemle lesz szükséges.

Az idei *fiókaszaporulat* arányára a *perlaki és körmendi* részletes adatok világítanak rá; a más évek tapasztalatából megállapított átlagszám megváltoztatását azonban nem teszik szükségessé.

Széneczinege .	148 család	1263 fiókával	átlag	8—9.
Kéczinege .	30 „	240 „	„	8.
Baráczinege .	10 „	102 „	„	10.
Nyaktekers .	10 „	86 „	„	8.

Meg kell jegyezni, hogy a *széneczinege* ez évi szaporulatának átlaga az említett két helyen nem 8—9, hanem jóval 10 felett áll. A körmendi 92 család szaporulatában u. i. a jóval kisebb fiókaszámu második költés is bele van értve, a mi a közös átlagot erősen leszállítja, noha valójában, jórészt ugyanazon párok második költéséről lévén szó, az átlagszámot jelentékenyen emelnie kellene. Perlakon például a külön naplózott első költés átlaga 11—12, a melyhez nagyrészt ugyanazon párok 7-es átlagú második költése is járul. Gyöngyösön pedig, GAJDÓCZKY JÁNOS-nál ugyanabban a B-oduban, a széneczinege háromszori költése is észleltetett — bár valószínűleg két pártól — májusban 9, júniusban 7 és júliusban 6 fiókával. Tekintettel azonban az ország egyéb pontjain mutatózó

Sehr gute Ergebnisse berichten: die staatlichen Forste Erdőbádony, Dobrócs, Galadnabánya, Valkó, Visegrád, Zarnócza, Jálna, Bród, ferner die Privatanlagen in Sopron. Perlak, Selmeczbánya, Kiskúnhalas, Pozsony, Körmend und Algyógy.

Von den letzteren muss ich die Resultate des *Tierschutzvereines in Sopron* ferner des Oberförsters ANTON SÍPOS in Körmend hervorheben. Im vorigen Orte brüteten in 117 revidierten Nisthöhlen 95 Pärchen nützlicher Vögel mit einem auf 600 Junge schätzbaren Nachwuchs; in Körmend aber brüteten in 500 Nisthöhlen 174 Pärchen nützlicher Arten mit pünktlich auf 1246 Junge festgestellter Zunahme.

Kein Resultat oder nur Sperlingsbrut wird aus den Staatsforsten Topánfalva, Bégalunkány, Tiszabogdán, Lippa, Vidra und Szászváros gemeldet. Die Eruiierung der Ursachen der Resultatlosigkeit wird im nächsten Jahre durch die Ornith. Centrale versucht.

Über den numerischen Wert der heurigen *Vermehrungsziffer der Jungen* orientieren uns die ausführlichen Daten von Perlak und Körmend; sie machen demnach die Veränderung der aus mehrjährigen Erfahrungen ergebnen Durchschnittsziffer nicht nötig.

Parus major L.	148 Fam.	1263 Junge,	Durchschnitt	8-9
Parus coeruleus L.	30 „	240 „	„	8
Parus palustris L.	10 „	102 „	„	10
Jynx torquilla L.	10 „	86 „	„	8

Ich muss aber bemerken, dass die heurige Durchschnittsziffer der *Kohlmeise* aus den erwähnten zwei Orten eigentlich nicht auf 8—9, sondern hoch über 10 steht. Im Zuwachse der 92 Familien ans Körmend sind nämlich auch die bedeutend geringere Kopfzahl aufweisenden zweiten Bruten mitinbegriffen, was den Durchschnitt stark herabmindert, obwohl es in Wirklichkeit — indem es sich zumeist um abermaliges Brüten derselben Paare handelt — die Ziffer bedeutend höher stellen müsste. In Perlak ergab z. B. die separat notierte erste Brut einen Durchschnitt von 11—12 Jungen, wozu noch die sieben betragende zweite Brut meist derselben Paare kommt. In Gyöngyös ferner beobachtete JOHANN GAJDÓCZKY in derselben Nisthöhe B drei nacheinander erfolgte Bruten

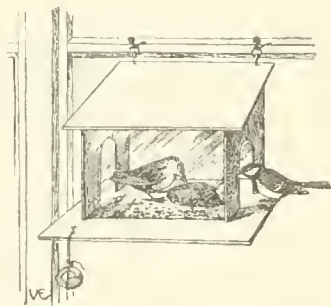

gyengébb eredményre, a czinegék országos átlagát most is csak 8 nak veszem.

Az 1304 czinegecsalád szaporulata a 8-as átlag alapján e szerint 10,432, a többi hasznos madárfaj 756 családjaé pedig az 5-ös átlaggal 3780. A megvizsgált 5222 fészekodu hasznos lakóinak 1912. évi szaporulata tehát kerek számban 14,000 fiókára becsülhető.

Téli etetés.

Az alkalmazott készülékek száma és min-tája nagyjából megegyezik a múlt évi jelen-tésekben foglaltakéval. A feltétlenül viharálló BERLEPSCH-rendszerű készülékek, valamint a madarak részéről leginkább kedvelt „etető eresz“ mellett azonban ügylátszik a kis „ablak-etető“ is mindinkább tért hódít, a mi onnan van, hogy az általa az ablakhoz csalogatott madarak könnyebben megfigyel-hetők, fajok szerint felismerhetők s így nem kis szerepe van különösen a czinegéknek

3. ábra. Ablaketető.

3. Abbildung. Fenster-Futterapparat.

megkedveltetésében. Előnye az is, hogy a verebek ritkán merészkednek belé; szűk voltát viszont hátrányául említik, mert ha egy-egy irigyebb czinege belételepedik, könnyen el-verheti onnan a többit, a míg csak ő maga jól nem lakott. Az ilyen megférhetetlen termézetű czinege azonban tapasztalat szerint a tágasabb etetőkből is ki tudja űzni társait s volt már eset, hogy az örökös czivódásnak csak a házsártos czinege lelövésével lehetett véget vetni.

A téli inség folytán nagyobb etetők körül csoportosult czinegék tömegére nagyon jellemző a *valkói* erdőgondnokságban, valamint VÉRTESI TÓTH IMRE selmeczbányai telepén el-

— wenn auch möglicherweise von zwei Paaren herstammend — im Mai mit neun, im Juni mit sieben und im Juli mit sechs Jungen. Mit Hinsicht auf die in anderen Gebieten des Landes erreichten geringeren Resultate, nehme ich die Vermehrung der Meisen auch heuer mit der Durchschnittsziffer 8.

Die Vermehrung der 1304 Meisenfamilien beträgt folglich, durchschnittlich 8 genom-men, 10,432, die der 756 Familien anderer nützlicher Arten mit der Durchschnittszahl 5, aber 3780 Junge. Die Zunahme der nützli-chen Bewohner der revidierten 5222 Nist-höhlen kann hiemit im Jahre 1912 auf rund 14,000 Junge geschätzt werden.

Winterfütterung.

Die Zahl und Art der angewendeten Appa-rate entspricht im ganzen denen, welche aus den vorjährigen Berichten bekannt sind. Neben den absolut sturmsicheren v. BERLEPSCHSchen Apparaten, wie auch neben dem von unseren Vögeln am meisten bevorzugten „Futter-dache“ scheint aber auch der kleine „Fenster-Futterapparat“ stets mehr Verwendung zu finden, und zwar weil hiedurch die Vögel bis auf die Fenster herangelockt, leichter zu beobachten und auf ihre Art zu bestimmen sind, welcher Umstand nicht unbedeutend in der Erweckung der Zuneigung zu diesen Vö-geln, besonders Meisen wirkt. Der Vorzug dieses Apparates besteht auch darin, dass sich Sperlinge nur selten hineinwagen; die geringe Grösse wird dagegen als Nachteil erwähnt, indem es dadurch manchen fut-terneidischen Meisen ermöglicht wird, die Art-genossen solange wegzutreiben, bis sie selbst völlig gesättigt sind. Doch kann ja ein derart unverträglicher Vogel erfahrungsgemäss auch aus geräumigeren Futterapparaten alles an-dere vertreiben, und es gab schon Fälle, wo man den ewigen Zänkereien nur durch Ab-schiessen der unverträglichen Meise ein Ende machen konnte.

Die Zahl der durch die Wintersnot an die Futterstellen gedrängten Meisen wird recht wohl durch die Menge der Nahrung geschil-dert, welche im Staatsforste *Valkó* und auf der Anlage des Herrn EMERICH v. TÓTH in Selmeczbánya verfüttert wurde. An dem

fogyasztott tápszerek mennyisége; előbbi helyen 250 liter napraforgó-, 50 liter kender-, 120 liter tökmag és 60 kg. marhafaggyú, utóbbin 120 kg. kendermag, 50 kg. napraforgó és 15 kg. faggyú fogyott el

Az etetőkön észlelt fajok száma ismét gyarapodott. Itj. KORNIS KÁROLY gróf szentbenedeki etetőkunyhóin u. i. szeptembertől januárig nagyon gyakoriak voltak a havasi és északi magtörő szajkók (*Nucifraga caryocatactes typ.* és *macrorhyncha* BREHM). Tavasszal pedig, mikor az örvös légykapók (*Muscicapa collaris* BECHST.) megérkeztek s még mindig nagy hó volt, a madárkalácssal újból megrakott etetőket nagy számban (50—80) lepték el e madarak.

A szabadon fészkelők védelme.

Az élősvények létesítésén és ápolásán valamint a fészkek őrzésén kívül a többi közt a *nagymarosi* erdőgondnokság területében „az odvas és fészkelőhelyül szolgáló fák — a vágásterületeken is — állva hagyatnak. A gyérítésre kerülő idősebb fák alatt megtelepült bokrok — mint fészkelő helyek — nem vágattak ki“. *Valkón* pedig a lomberdő vidéken téli menedékül szolgáló 20 kat. holdnyi fenyőkultúra létesült.

A soproni állatvédő egyesület, mely már a nyári bokornyírást tiltó rendelet kieszközlésével is sokat tett a szabadon fészkelők érdekében, a városi faraktárban szerzett tapasztalataival annak adja újabb bizonyítékát, hogy az *ölfa- és rözserakásoknak* a fészkelés idején való békén hagyása is mily sok hasznos madarunk szaporodását segíti elő. A városi faraktárban u. i. a többi közt 4 pár barázdabillegető, 5 pár kerti rozsdafarkú, 5 pár szürke- és 3 pár örvös légykapó, 3 pár kenderike és 3 pár ökörzem fészkelését észlelték.

A fiatal fák ágcsomóiban oly szívesen fészkelő *rigók* érdekében dr. MAUKS K. Algyógyon a fiatal tölgyfatörzseket fűrészeli el embermagasságban, hogy vízszintes fészkek

vorigen Orte wurden 250 Liter Sonnenblumen, 120 Liter Kürbiskerne, 50 Liter Hanfsamen und 60 kg Rindertalg, auf dem letzteren 120 kg Hanfsamen, 50 kg Sonnenblumenkerne und 15 kg Talg verbraucht.

Die Zahl der an den Futterstellen beobachteten Vogelarten hatte wieder zugenommen. Auf den Futterhäusern des Grafen KARL KORNIS jun. in Szentbenedek sind nämlich von September bis Jänner die *Nucifraga caryocatactes typica* und *macrorhyncha* BREHM. sehr häufig beobachtet worden, und im Frühjahr, als die Halsbandfliegenfänger (*Muscicapa collaris* BECHST.) schon ankamen und wieder hoher Schnee fiel, hatten diese Vögel, die mit „Futterstein“ gefüllten Apparate — 50—80 zugleich — aufgesucht.

Schutzmassnahmen für Freibrüter.

Ausser der Anpflanzung und Pflege der lebenden Hecken wurden unter anderen im Staatsforste *Nagymaros* „die hohlen und als Brutstätte dienenden Bäume — auch auf den sonst abgeholzten Strecken — stehen gelassen. Die unter den zur Belichtung reifen Bäumen aufgewachsenen Sträucher bleiben als Brutstellen verschont“. Im Forste *Valkó* hatte man auf dem Laubholzgebiete eine 20 Joch grosse Fichtenkultur als Winterschutz für Vögel angepflanzt.

Der Tierschutzverein in Sopron, welcher schon durch die Ausführung eines Erlasses, welcher das Beschneiden der Büsche im Sommer verbietet, vieles im Interesse der Freibrüter erreichte, gibt durch die im städtischen Holzdepot gesammelten Erfahrungen einen neueren Beweis dafür, dass auch durch die Verschonung der *Brennholz- und Reiserhaufen* während der Brütezeit die Fortpflanzung vieler nützlicher Vögel gesichert wird. In jenem Holzdepot brüteten nämlich heuer *Motacilla alba* L. in vier, *Ruticilla phoenicura* L. in fünf, *Muscicapa grisola* L. in fünf, *Muscicapa collaris* BECHST. in drei, *Cannabina cannabina* (L.) in drei und *Troglodytes* in drei Paaren.

Für die *Drossel*, welche so gerne in den Astbüschen junger Bäume nistet, lässt Dr. K. MAUKS in Algyógy die Stämme junger Eichen in Manneshöhe absägen, um dadurch

talapzatot és földözékül szolgáló lombesomót létesítsen.

A bokorlakók érdekében oly fontos macskatartás is több helyen folyamatban van, amde a korlátlan macskatartás folytán esekély sikerrel. E téren még sok a tennivaló.

Verebek viselkedése és irtása.

A verebek ellen, melyektől tapasztalat szerint csakis az erdő mélyén lévő fészekodvak vannak biztonságban, Dobrócson csapóajtós deszkaesapda volt alkalmazásban; Beresényifalván foszforos gyufafejjel mérgezett tengeridarával irtották. Túrmezőn pedig az általuk elfoglalt fecskéfészkek leverésével akadályozzák a fészkelésüket; a faodvakból kénezéssel irtják s végül lépvesszővel is védekeznek ellenük.

Az odukezelés tapasztalatai.

Az állami telepeken szétosztott odvak sok helyt az 5 évi használat után is épek és koruk 9 évre becsültek. Másutt azonban már korhadásnak indultak s így fokozatos megújításuk szükségessé vált.

Az odukezelés terén dr. MAUKS K. algyógyi tapasztalata a mult évi tavarnai észlelettel szemben újabb bizonyíték a mellett, hogy a már eleve is bizalmas ezinegékre a fészkelés idején végzett odurevideálás mennyire nem hat riasztólag. Ő ugyanis az egyik B-odut, melyben már 3 év óta költ a szőnezinege évenként kétszer, egy nyulketrecz felállítására miatt kénytelen volt a fiatal tölgyről lefeszíteni, bár már néhány ezinegetojás benne volt. Az odut egy közeli tölgyfára az előbbinek megfelelő magasságba erősítette fel. A ezinegepárt a helyesere nem zavarta, fiókáit mind felnevelte.

horizontale Nestunterlagen und schützende Astquirle zu erzielen.

Die zum Gedeihen der Buschbewohner so wichtige Vertilgung der Katzen ist an mehreren Orten gebräuchlich, doch wegen der unbeschränkten Katzenzucht nur mit geringem Erfolge. Auf diesem Gebiete wäre noch vieles zu schaffen.

Benehmen und Bekämpfung der Sperlinge.

Gegen die Sperlinge, gegen welche erfahrungsgemäss nur die in der Tiefe des Waldes verborgenen Nisthöhlen gesichert sind, wird in Dobrócs ein Schlagkasten als Fangapparat verwendet. In Beresényifalva hatte man mit Phosphor vermengtes Maisschrot zu ihrer Abnahme verwendet. In Túrmező werden sie durch Abschlagen der eroberten Schwalbennester im Nisten verhindert; aus den Baumhöhlen werden sie mit Schwefeldampf vertilgt; auch Leimruten hat man zu ihrer Abwehr angewendet.

Erfahrungen in der Behandlung der Nisthöhlen.

Die in den Staatsforsten verteilten Nisthöhlen sind vielerorts nach fünfjährigem Gebrauch noch wohl erhalten und wird ihre Dauer auf neun Jahre geschätzt. Anderorts sind sie aber zum Teil schon vermodert, was ihre sukzessive Erneuerung von nun an nötig machte.

Gegenüber dem in Tavarua im Vorjahre beobachteten Fall ist die heutige Erfahrung des Dr. K. MAUKS in Algyógy wieder ein Beweis dafür, dass die während der Brütezeit ausgeübte Revision der Nisthöhlen keinesfalls auf die von jeher zutraulichen Meisen abschreckend wirkt. Es musste nämlich eine B-Höhle, worin schon seit drei Jahren die Kohlmeise auch zweimal jährlich brütet, wegen Aufstellung eines Hasenzwingers von der jungen Eiche herabnehmen, obwohl schon einige Meiseneier darinnen waren. Er befestigte die Nisthöhle auf einer benachbarten Eiche in einer der vorherigen entsprechenden Höhe. Die Meisen liessen sich durch diesen Platzwechsel nicht stören und erzogen alle ihre Jungen.

Káros állatok viselkedése és irtása.

Az első helyen említett házi macskán kívül, mely nem csak a fészkelőknek és fiókáknak, hanem a téli etetők vendégeinek is állandó veszedelme, Kapnikbányán a sok nyest hátráltatja a telepítés munkáját, az ország keleti felén pedig több helyt a pele-félékkel van a madárvédő folytonos harcban. Utóbbiak Herkulesfürdön és Dobrócson kívül talán dr. MAUKS KÁROLY algyógyi telepén okoznak legtöbb bajt, a mint az alábbi közlése mutatja: „Ez évben a pelék nagyobb arányú pusztítást vittek véghez a fészkelők lakóinak sorában; főleg az erdei pele (*Myoxus nitedula* PALL.), mely többnyire a czinegék tojásait pusztította. A múlt évinél nagyobb számban mutatkozott a nagy pele (*Myoxus glis* L.) is. A mogyorós pele (*Muscardinus avellanarius* L.) inkább csak az üresen maradt odvakba telepedik, többnyire már a fészkelési idő eltelte után.“

„A pelék behatolása ellen eddig kétféleképpen védekezünk, de csak nagyon kevés eredménnyel. A védekezés első módja abban állott, hogy a fiatal tölgytörzset, melyre az odu erősített, az odu alatt ferdén álló bádoggűrűvel vettük körül. A pelék a föld felől alig férhetnek az ilyen oduhoz, de megteszik ezt a szomszéd fák áthajló ágainak igénybevételével. A törzs növekedtével a bádoggűrű rendszeren már a következő évben lereped a fáról. A védekezés második módja a röplyuk körülszögezése. A pelére nézve azonban ez nem akadály, mert több ily körülszögezett oduban találtam peléfészket fiatalokkal. A hegyes szögkoszorún ott látni legtöbb helyen az öreg pele bundájának foszlányait; a pele tehát nem a szögek között, de hegyes végükön át jut az odu belsejébe.“

A szárnyas kártevők közt, melyek különösen a téli etetőknél tüntek szembe, a kar-

Benehmen und Bekämpfung der Schädlinge.

Ausser der an erster Stelle genannten Hauskatze, welche nicht nur die Brutvögel und deren Jungen, sondern auch die Besucher der Winter-Futterapparate stets gefährdet, hatten in Kapnikbánya die vielen *Steinmarder* die künstliche Vermehrung der Vögel verhindert, während in der östlichen Hälfte des Landes die Vogelschützer vielerorts mit den *Siebenschläfern* stets zu kämpfen haben. Letztere werden ausser Herkulesfürdő und Dobrócs auf der Anlage des Dr. K. MAUKS die meisten Plagen verursachen, wie das aus seinem folgenden Bericht ersichtlich ist:

„Heuer hatten die Siebenschläfer grössere Verwüstungen in den Reihen der Höhlenbrüter verübt; besonders war es der Gartenschläfer (*Myoxus nitedula* PALL.), welcher zumeist die Eier der Meisen vernichtete. Auch der graue Schläfer (*Myoxus glis* L.) war heuer zahlreicher als im vorigen Jahre erschienen. Der kleine Haselnusschläfer (*Muscardinus avellanarius* L.) bezieht nur mehr die leer gebliebenen Nisthöhlen, zumeist schon nach dem Ende der Brutperiode.

Gegen das Eindringen der Schläfer hatten wir uns bisher auf zweifache Weise verteidigt. Die erste Art bestand darin, dass wir den jungen Eichenstamm, auf welchem die Höhle befestigt war, unterhalb derselben mit einem schräg nach unten gerichteten Blechkragen umgaben. Die Schläfer vermögen solche Höhlen von der Erde aus kaum zu erreichen, sie tun dies aber durch Benützung der überhängenden Äste der Nachbarbäume. Das Wachsen des Stammes sprengt den Blechkragen gewöhnlich schon im nächsten Jahre. Die zweite Art der Verteidigung ist das Umgeben des Flugloches mit eisernen Nägeln (deren Köpfe schräg abgezwickt werden). Für die Schläfer ist das aber kein Hindernis; ich fand in mehreren solcherart beschlagenen Nisthöhlen Nester und Junge der Schläfer. Auf dem Kranze der spitzigen Nägel findet man gewöhnlich die Pelzreste der Alten; die Schläfer gelangen folglich nicht zwischen den Nägeln, sondern über die Spitzen derselben in das Innere der Höhlen.“

Unter den geflügelten Schädlingen, welche sich besonders bei den Futterapparaten kennt-

valyon és kis sólymon (*Falco merillus* GERINI) kívül két helyt, Jálnán és Algyógyon a nagy őrgébics (*Lanius excubitor* L.) garázdálkodott, mely utóbbi helyen febr. 2-án az udvarra is bemerészkedett s ott fogta el s ölte meg az erdei pintyet. Gyöngyösön pedig GAJDÓCZKY JÁNOS a tövisszűrő gébicset (*Lanius collurio* L.) volt kénytelen kertjéből elriasztani, mert folyton üldözte a fülemüléket és poszátákat. Ugyanő írja: „Itt nem vettem észre, hogy eddig fészket rabolt volna; de kisebb fajta egeret és kis gyíkot láttam feltűzve. Megjegyzendő, hogy a gébics leginkább a fákon fészkelő madarak, különösen az erdei pinty fiait szokta kirabolni, az pedig ide nem telepedett.“

A madárvédelem erkölcsi vagy anyagi haszna.

A kellő számra szaporított rovarévő madárállománynak, különösen pedig a téli etetők környékén is szorgalmasan és különösen ilyenkor nagy hatással rovarászó ezinegék munkájának számokban is kifejezhető hasznáról ezúttal is¹ Selmezbánya ad örvendetes hírt. E város madárvédelme elérte már azt a fokot, a melyre e téren minden hegyvidéki, verébjárástól kevésbbé sújtott városnak törekednie kell.

VÉRTESI TÓTH IMRE városi tanácsos, a kinek az alábbi hiradást köszönjük, kertészetében 120 fészekodut és 3 etetőt alkalmazott; ivóvízzel télen is nyílt forrás szolgál. Ez évben 110 oduban fészkelte hasznos madár, 40 esetben másodszor is költve. Volt idő, midőn a kertben 200-nál is több fiatal ezinege volt látható. A kert szomszédságában, bokrokon és fákon évenként még legalább 200 szabad fészek van.

A madárvédelemnek a selmezbányai iskolákban való terjesztésére is kiterjedő tudósítást szószerint adom: „Nálam télen át

lich machen, ist ausser Sperber und Merlinfalke an zwei Orten, in Jálna und Algyógy, der grosse Würger (*Lanius excubitor* L.) störend aufgetreten; letzterer drang in Algyógy am 2. Feber sogar in den Hof hinein, woselbst er einen Buchfinken ergriff und tötete. In Gyöngyös aber musste JOHANN GAJDÓCZKY den Neuntöter (*Lanius collurio* L.) aus dem Garten vertreiben, weil er die Nachtigallen und Grasmücken stets verfolgte. Seine Bemerkung lautet: „Hier konnte ich nicht wahrnehmen, dass er bisher ein Nest geplündert hätte; doch fand ich kleinere Mäuse und Eidechsen aufgespiesst. Ich muss aber bemerken, dass der Neuntöter zumeist die Jungen der auf Bäumen nistenden Vögel, besonders Buchfinken zu rauben pflegt, und solche waren bei mir nicht angesiedelt.“

Moralischer oder praktischer Nutzen.

Von dem auch in Zahlen ausdrückbaren Nutzen, welchen die auf die nötige Kopffzahl vermehrten insektenfressenden Vögel, besonders die Meisen leisten, da dieselben ja auch im Winter in der Umgebung der Futterapparate sehr fleissig den Kerbtieren nachgehen und gerade in dieser Zeit ihre höchste Wirkung entfalten, gibt auch hener *Selmezbánya*¹ erfreuliche Kunde. Die Vogelschutzmassnahmen dieser Stadt erreichten schon jene Stufe, auf welcher eine jede Gebirgsstadt, da dieselben von der Sperlingsplage weniger zu leiden haben, schon stehen sollte.

Stadtrat EMERICH v. TÓTH, dem wir die Nachricht verdanken, besitzt in seinen Obstgärten 120 Nisthöhlen und drei Futterapparate; das Trinkwasser wird durch eine auch im Winter offene Quelle besorgt. In diesem Jahre haben 110 Paare nützlicher Vögel in den Höhlen genistet, in 40 Fällen auch zur zweiten Brut schreitend. Zu einer Zeit konnte man in den Gärten über 200 junge Meisen sehen. In der Nachbarschaft sind auf Sträuchern und Bäumen alljährlich mindestens 200 freie Nester zu finden.

Diese Meldung, welche sich auch auf die Propaganda in den städtischen Schulen ausbreitet, gebe ich hier im Original-Wort-

¹ L. Aquila 1911. p. 325.

¹ S. Aquila 1911. p. 325.

100—150 czinke is megfordul táplálkozás végett, de előbb a gyümölcsfákat róják végig; ezt megteszik 1—2 hétig szorgalmasan kétszer is naponként; azután már csak enni járnak hozzám, de úgy ősszel, télen, tavaszon két hétig legalább 3—4-szer végig járják fáimat. Szegényeket már sajnálom is, mert nálam már nincs semmiféle hernyó, még az araszolók is megfogytak, nincs egyéb rovar (az ormányos bogár is elfogyott), nincsen almamoly. Régebben 100 termett alma közül alig volt 5—10 féregmentes, ma alig található 2—4°/_o férges. Ezen eredmény nem csak az én kertemben, de az egész város területére áll.

Városunkban az erdészeti főiskola Kisiblyén és a botanikus kertben még nagyobb méretekben óvja és táplálja az énekes madarakat mint én, azonfelül a városi kertész is úgy tesz; és van még vagy 10—15 olyan lakos, a ki télen át etet és fészekodukat is alkalmaz.

A városi kertész évente megtartja az elemi fiúiskola tanulóinak a *Madarak és Fák* napját, a madarak szeretetére és ápolására buzdítja őket. Alulírott ugyanezt teszi az elemi és polgári iskolás leányoknál; ezek évente két ízben keresik fel tanítóikkal kertemet, tavasszal a virágzás, ősszel pedig a termés bemutatására; így kedveltetem meg velük a fatenyésztést és madárápolást, bemutatva az összefüggést a gyümölcstermelés és madártenyésztés között.

Ez a Selmeczbányán már eddig is elért és a jövőben bizonyára még fokozottabban jelentkező eredmény kétségtelenül szerencsés természeti viszonyok és társadalmi körülmények találkozásának is tulajdonítható. Ez azonban ne esüggessze azokat, a kik talán mostohább viszonyok közt szűkebbkörű munkálkodásra vannak szorítva. Éppen a madár-

laute: „Bei mir pflegen im Winter 100—150 Meisen behufs Ernährung zu erscheinen, doch suchen sie vorher die Obstbäume ab; das tun sie fleissig 1—2 Wochen hindurch auch zweimal täglich; dann kommen sie nur mehr auf das ausgesetzte Winterfutter, doch streifen sie im Herbst, Winter und Frühjahr zwei Wochen lang wenigstens 3—4mal meine Bäume durch. Ich bedauere schon die armen, indem sie bei mir keine Raupen mehr finden, da auch die Spanner abgenommen haben und es keine anderen Insekten gibt (auch die Rüsselkäfer sind verschwunden), auch keine Apfelmotten zu finden sind. Früher gab es unter 100 reifen Äpfeln kaum 5—10°/_o wurmfreie, heute findet man kaum 2—4°/_o wurmstichige. Dieses Resultat besteht nicht nur für meinen Garten, sondern für das ganze Gebiet der Stadt.

In unserer Stadt werden die Singvögel durch die forstwissenschaftliche Hochschule in Kisiblye und im Botanischen Garten in noch grösserem Masse als durch mich geschützt und gepflegt; ausserdem tut auch der städtische Gärtner dasselbe, und es gibt noch etwa 10—15 Einwohner, welche Winterfütterung ausüben und Nisthöhlen verwenden.

Der städtische Gärtner hält für die Zöglinge der Normalschule alljährlich den „Vogel- und Baumtag“, wobei er sie zur Liebe und Pflege der Vögel aneifert. Ich selbst tue dasselbe in den Normal- und Bürger-Töchter-schulen; sie besuchen mit ihren Lehrern meine Gärten jährlich zweimal: im Frühjahr, um ihnen die Blütenpracht und im Herbst, um ihnen die Obsternte vorzuführen; auf diese Weise lerne ich sie die Obstpflanzung und Vogelpflege liebzuwerden, indem ich ihnen den Zusammenhang zwischen Obstbau und Vogelzucht erklärlich mache.“

Diese in Selmeczbánya schon erreichten und zukünftig gewiss in noch grösserem Masse zu erhoffenden Resultate sind zweifellos dem Zusammentreffen glücklicher Natur- und Gesellschaftsverhältnisse zuzuschreiben. Doch sollte dieser Umstand nicht etwa entmutigend auf jene wirken, welche durch ungünstigere Verhältnisse auf einen engeren Wirkungsraum beschränkt sind. Gerade der Vogelschutz ist nämlich ein Gebiet, wo oft geringe Mühe reich belohnt wird, wie